

Ana Maria CĂPĂLNEANU

Factorul informațional în învățământ și cercetare în contextul modernizării documentării științifice

Volumul I

ARGONAUT
CLUJ-NAPOCA

PROCESUL DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE DIN ROMÂNIA ÎN EPOCA MODERNĂ

2.1. Etapa pre-modernă a Bibliografiei românești

Ca urmare a influențelor occidentale care s-au făcut simțite în Principatele Românești la începutul secolului al XIX-lea, centrul de cultură se deplasează de la mănăstiri, care dețineau și monopolul tipografiei, către așezămintele culturale laice. Perioada de pionierat a tiparului laic românesc modern stă sub semnul personalităților de marcă ale vremii, conștiente de rolul important al cărții în trezirea și formarea conștiinței naționale și în promovarea culturii naționale, originale. Începând cu primele decenii, oameni de cultură aflați în afara sferei bisericești, preocupați de emanciparea culturală a românilor, s-au implicat în multiple activități menite să sprijine și să stimuleze progresul societății, pe toate planurile.

2.1.1. Forme incipiente de semnalare bibliografică

Istoria cărții și a tiparului cunoaște o nouă orientare odată cu acordarea privilegiilor de tipografie unor cărturari și oameni de litere care și-au dedicat întreaga activitate progresului și modernizării acestei esențiale îndeletniciri - producerea de carte. Nume ca **Ion Heliade Rădulescu**, care cumpără o tipografie în 1830, unde-și va publica propria gazetă - *Curierul Românesc*, opere autohtone și traduceri din literatura universală, **Gheorghe Asachi**, care înființează la Iași în 1832 *Institutul Albina* unde publică numeroase cărți și reviste, **Mihail Kogălniceanu**, care cumpără de la Mitropolia din Iași o tipografie pentru a publica *Dacia literară*, *Arhiva Românească* și multe lucrări de mare valoare, nume ca **Anton Pann**, **C. A. Rosetti** în București sau **Constantin Lecca** în Craiova vor rămâne în istoria culturii române legate de această perioadă de mare efervescență spirituală.

Dacă până la Eliade, producția tipografiilor era făcută cunoscută publicului cu precădere prin anunțuri disparate - **Alexandru Beldiman** anunța în 1820 noile cărți tipărite pe o foaie volantă, iar **Zaharia Carcalechi**, autorul celebrei *Calendare de la Buda*, anunța cărțile tipărite pe parcursul anului în *Biblioteca Românească*¹, într-o rubrică specială denumită *Izvoru cărților*, adică

¹ Dorin Teodorescu, *Schiță privind istoriografia cărții românești vechi*, Slatina, 2004, p. 10.

Cronica cărților tipărite la noi în 1820 - începând cu anul 1836 apare o nouă cale de înștiințare a celor interesați, *catalogul de tipărituri*². În acel an, Eliade publică în *Gazeta Teatrului Național* un catalog al pieselor de teatru care rămâne important prin faptul că este primul catalog tipărit într-o formă mai elaborată. Seria de cataloage ale tipografiilor deschisă de Eliade continuă, fiind preluată și de alți tipografi, această modalitate fiind deosebit de utilă atât în scopuri de publicitate cât și comerciale. Lucrări similare întâlnim și la Iași, unde cărturarul moldovean **Gheorghe Asachi** publică în 1847 *Catalogul de cărțile tipărite și de manuscrise aflate la Institutul Albinei*, realizat la un nivel superior în ceea ce privește modalitatea de descriere bibliografică³.

Cataloagele de tipărituri din perioada de început a activității tipografice de la începutul secolului trecut reprezintă forme incipiente de bibliografii curente⁴, realizate rudimentar și fără a urma vreun principiu științific. Ele au totuși o mare valoare informativă pentru istoria culturii românești, prin datele pe care le oferă în studierea activității de tipar din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Pe măsură ce producția de tipărituri crește și din nevoia de comercializare a cărților și a altor tipărituri, încep să apară cataloagele de librării care ilustrează amploarea pe care a luat-o răspândirea cărții pe cale comercială. Interesul publicului este susținut prin publicarea acestor tipuri de materiale care ajung, spre sfârșitul deceniului al treilea, să acopere aproape în întregime producția de carte începând cu anul 1800. *Catalog pentru toate cărțile ce se află în librerie D. D. Iosif Romanov și Cumpănia în București*, publicat în 1836, *Catalog de cărți ce se află în tipografia lui Eliad*, din 1837, *Catalogul cărților românești, bisericești, istoricești, moralești și românești, ce se află în librerie George Ioanidu*, din București, 1847, sunt doar câteva exemple de astfel de cataloage care reprezintă un progres în ceea ce privește organizarea datelor pe care le cuprind. Se poate identifica o repartizare pe categorii a cărților incluse, iar informațiile bibliografice sunt mai bogate⁵.

Comerțul cu cartea nu era singurul rol pe care îl aveau librăriile la acest început de veac. În această perioadă, când bibliotecile cu acces public la carte erau puține, iar fondurile de care dispuneau erau foarte restrânse, librăriile mai jucau și rolul de centre de lectură unde, în schimbul unei taxe minore, puneau la dispoziția publicului cărțile pe care le dețineau. Prin intermediul "*cabinetelor de lectură*" organizate de librării, opere din literatura autohtonă, universală și

² Barbu Theodorescu, *Istoria bibliografiei române*, București, 1972, p. 21.

³ Dan Simonescu și Gheorghe Buluță, *Pagini din istoria cărții românești*, București, 1981, p. 103.

⁴ Barbu Theodorescu, *op. cit.*, p. 26.

⁵ Gheorghe Potra, *Gheorghe Ioanid - librar și editor de la mijlocul secolului trecut 1818-1906*, în *Teoria și practica în informarea documentară și biblioteconomică*, INID, 1977, p. 105-120.

traduceri, în special din autori romantici, erau puse la dispoziția publicului interesat, din ce în ce mai numeros. Această formă de răspândire în masă a culturii a luat curând o mare amploare, cabinetele de lectură îndeplinind un rol similar bibliotecilor publice, de împrumut. "*Acestea nu sunt decât niște biblioteci... întreținute de particulari care își procură toate opurile destinate pentru studiu*", spune **I. Lapedatu** în presa vremii și continuă: "*Plata e bagatela în privința atâtor avantaje, ce au aceste cabinete. Pentru aceea ele sunt totdeauna pline...*"⁶.

Pentru ca publicul să fie informat în legătură cu cărțile pe care le avea la dispoziție în cadrul acestor cabinete de lectură, se publicau cataloage cu liste de cărți pentru împrumut. Un mare număr dintre acestea erau publicate în limba franceză, deoarece se citeau cu preponderență lucrări în această limbă. În anul 1838 apare *Catalogue des livres français qui se donnent en lecture à la librairie de la Cour de Frédéric Walbaum*, care este primul catalog tipărit al unui cabinet de lectură. El cuprinde 1028 opere, cele mai multe în limba franceză, ordonate alfabetic după autori pe parcursul a 42 pagini⁷.

Un alt catalog important prin fondul de cărți pe care îl descrie este cel publicat în 1847 de cabinetul de lectură al lui C. A. Rosetti și E. Winterhalder: *Catalogue des livres français qui se donnent en lecture à la librairie de C. A. Rosetti et Winterhalder* care, pe parcursul a 48 pagini, descrie 2800 titluri ordonate pe subiecte. Acest cabinet de lectură era cel mai frecventat, nu numai pentru împrumuturi de cărți ci și pentru că, așa cum afirmă Ion Ghica, analizând perioada premergătoare revoluției de la 1848, "*librăria devenise un punct de întâlnire al tinerimii, de unde se împrăștia în toată țara știrile politice ce soseau din Europa*"⁸.

Și la Iași funcționau mai multe cabinete de lectură: în 1830 - cabinetul de pe lângă librăria lui **Ioan Bogusz**; în 1835 cel de la librăria "F. Bell & Comp.", în 1840 - cabinetul librăriei lui **Adolf Hennig**; în 1858 - cel al librăriei "Th. Codrescu, Petrini & Comp."⁹. Se cunosc cataloagele publicate de A. Hennig - *Catalogue des ouvrages français qui se trouvent dans le cabinet de lecture d'Adolphe Hennig*, publicat în 1840 și *Catalogue des livres de Cabinet de lecture de Th. Codrescu, Petrini & Cie.* din 1858 care sunt însă inferioare, atât ca structură cât și ca informații oferite, celor publicate la București¹⁰.

⁶ **I. Lapedatu**, *Bibliotece și cabinete de lectură*, în Familia, 5, nr. 48, 1869, p. 565-566.

⁷ **Paul Oprescu**, *Înființarea și dezvoltarea bibliotecilor publice românești în epoca Regulamentului Organic*, în Studii și cercetări de bibliologie, I, 1955, p. 43-66.

⁸ **Nicolae Liu**, **N. Bălcescu**, **E. Winterhalder** și *biblioteca Magazinului istoric*, în Studii și cercetări de bibliologie, I, 1955, p. 137-165.

⁹ **Paul Oprescu**, *op. cit.* p. 62.

¹⁰ **Ileana Băncilă**, *Aspecte din evoluția bibliotecilor de specialitate din țara noastră, în sec. XIX și la începutul sec. XX*, în Studii și cercetări de bibliologie, V, 1963, p. 231-256.

Cabinetele de lectură, cataloagele pe care acestea le publică reprezintă o sursă importantă de informații asupra vieții culturale din prima jumătate a sec. al XIX-lea, pentru studiile asupra sociologiei lecturii din acea perioadă, asupra gusturilor de lectură care variau foarte mult în ceea ce privește genurile literare preferate, autorii căutați, de la cei de cele mai multe ori necunoscuți la cei consacrați, autori de marcă¹¹.

Cataloagele apărute în această zonă socială, legată de producerea de carte, de încercările de a o plasa în circuitul public, atât pentru cumpărare, cât și pentru lectură în cadrul cabinetelor înființate anume pentru acest scop, erau mai curând liste întocmite cu scop comercial, lipsite de pricepere, metodă și spirit științific în alcătuire. Cataloagele de tipărituri și de editură, cele de librării și de cabinete de lectură – care au continuat să apară cu regularitate și în deceniile următoare¹² – au jucat mai ales rolul de liste de orientare în lectură și cumpărarea de cărți. Atât gradul de complexitate a datelor pe care le ofereau, cât și structura de alcătuire și sistemul de ordonare folosit era suficient pentru scopul pe care îl urmăreau, astfel încât își îndeplineau pe deplin rolul informativ pe care și-l asumaseră.

2.1.2. Cataloagele fondurilor de carte din biblioteci

Primele forme de lucrări cu caracter bibliografic apropiat de concepția perioadei moderne încep să apară odată cu răspândirea și dezvoltarea bibliotecilor destinate accesului public. Funcția bibliografică primară, recunoscută și menționată ca atare până în prezent, cea de *a asigura informarea sistematică și ordonată asupra cărților cuprinse în colecții înainte de a trece la consultarea și studierea lor*¹³, începe să se impună în activitatea desfășurată în biblioteci. Eforturile depuse de marii cărturari ai neamului de a reorganiza instituțiile culturale ale vremii după criterii moderne și de a impune învățământul în limba poporului și-au făcut simțite roadele la începutul secolului trecut, când Regulamentul pentru organizarea învățământului, elaborat în 1833 cuprind și unele prevederi pentru înființarea a două biblioteci publice – una la București, la *Colegiul Sf. Sava* și una la Craiova, în cadrul

¹¹ I. Braunstein, *Cartea în perioada formării literaturii române moderne*, în Biblioteca și cercetarea, IV, 1980, p. 406-418.

¹² Menționăm: *Catalogul libreriei S. Filtsch*, apărut la Sibiu în 1863 și 1864; în 1869 apar *Catalogul libreriei Warta*, *Catalogul libreriei Socec, partea I-a – cărți românești și partea a II-a – cărți străine* și *Catalogul Libreriei G. Ioanid și Spirescu*, Socec&Comp. publică în 1871 și 1872 *Catalogul libreriei în ordine alfabetică numele autorilor*; în 1873 la Sibiu, Iulius Spreer tipărește *Catalogul general de cărți românești*. Apud Dorin Teodorescu, *op. cit.*, p. 11.

¹³ Roy B. Stokes, *Bibliography*, în *Encyclopedia of Library and Information Science*, 2, New York, 1969, p. 407-419.

*Școalei centrale*¹⁴. Astfel, în 1836 avea să se emită ordinul de înființare la București a primei Biblioteci de largă acoperire națională din istoria culturii române, urmând să se deschidă pentru public abia doi ani mai târziu, în 1838.

Un rol de seamă în alcătuirea celor patru prevederi ale Regulamentului Organic legate de biblioteci l-a avut **Petrache Poenaru**, o personalitate de marcă a vieții culturale a timpului, care cunoscuse așezăminte de acest fel din Viena, Paris și Londra¹⁵. Lui Petrache Poenaru îi revine și meritul de a fi întocmit, în anul 1836, primul catalog sistematic pe materii pentru cărțile din Biblioteca Mitropoliei care urmau să fie transferate la Colegiul Sf. Sava¹⁶ pentru a intra în alcătuirea colecției noii Biblioteci înființate. După mai multe cataloage rudimentare alcătuite pentru fondurile Bibliotecii Mitropoliei din București până la acea vreme, catalogul lui Poenaru, cu titlul *Catalog de cărțile ce s-au găsit în Biblioteca Sf. Mitropolii* reprezintă un progres, cu toate imperfecțiunile lui¹⁷. Pe parcursul a 390 pagini sunt menționate aproape 8200 volume, repartizate pe grupe de limbă iar în cadrul fiecărei limbi se face o repartizare după materii. Elementele de descriere a cărților sunt repartizate în rubrici speciale¹⁸.

Aceeași preocupare pentru înființarea de biblioteci pentru public se face simțită și în Moldova. În iunie 1835 intră în vigoare Regulamentul școalelor publice care cuprinde cinci articole în legătură cu înființarea unei biblioteci pe lângă Academia Mihăileană iar în 1838, Mihail Sturdza donează Academiei Mihăilene 600 tomuri alese pentru înființarea bibliotecii publice¹⁹. Una dintre prevederile Regulamentului menționează faptul că bibliotecarul va trebui "*să țină oșebit catalog și inventariu iscălit de Epitropie*". Biblioteca se deschide publicului în 1841 și tot atunci apare primul catalog tipărit al fondurilor unei biblioteci publice, alcătuit de **D. Gusti**, care a fost și primul conservator al instituției. Intitulat *Katalogul cărților de cetit în Biblioteca Akademiei Mihăilene - Catalogue des livres de lecture de la bibliothèque de l'Academie*²⁰

¹⁴ **Corneliu Dima-Drăgan**, *Prima bibliotecă națională din România*, în *Studia bibliologica*, II, 1967, p. 327-341.

¹⁵ **Paul Oprescu**, *op.cit.*, p. 47; **Gheorghe Potra**, *Petrache Poenaru ctitor al învățământului în țara noastră (1799-1875)*, București, 1963.

¹⁶ **Anca Cojocaru**, *Fondul de carte franceză al Bibliotecii Colegiului "Sf. Sava" (Reconstituire bibliografică)*, în *Studia bibliologica*, II, 1967, p. 467-489.

¹⁷ **Marta Anineanu**, *Din istoria bibliografiei românești. Catalogul sistematic din 1836 al Bibliotecii Mitropoliei din București*, în *Studii și cercetări de bibliologie*, I, 1955, p. 113-128.

¹⁸ Astfel de cataloage, dovadă a umanismului vechii culturi românești, s-au mai produs până în secolul al XIX-lea. Cele mai reprezentative sunt cele de la Mărgineni, mănăstirile Văcărești, Hurez, Barnovschi, cf. **Barbu Theodorescu**, *op. cit.* p. 18-19. Vezi și: idem, *Cultura în cuprinsul Mitropoliei Ungrovlahiei: cărturari, tipografi, biblioteci, școli*, în *Biserica ortodoxă română*, LXXVII, nr. 7-10, 1959, p. 827-856.

¹⁹ **Karl Kurt Klein**, *Biblioteca Universității din Iași*, în *Boabe de grâu*, V, 1934, p. 257-283.

²⁰ *Ibidem*.

are deosebitul merit de a cuprinde, în partea sa introductivă, regulamentul de funcționare a bibliotecii, formulat ca atare, unde printre altele, se menționează că *fondurile Bibliotecii se vor aduce la cunoștința cititorilor prin publicarea catalogului în luna ianuarie a fiecărui an*²¹. Stocul de cărți puse la dispoziție cititorilor era de 562 opere în 2059 volume, grupate tematic pe cinci clase mari, corespunzătoare cursurilor care se predau la Academie. În cadrul categoriilor tematice stabilite după unul dintre sistemele bibliografice cunoscute și anume acela al lui Brunet, gruparea lucrărilor se face pe limbi iar în interiorul lor în ordine alfabetică a autorilor²². Elementele descrierilor cuprind autorul, titlul, locul, anul, volumele și formatul.

Un alt catalog de bibliotecă, superior celor amintite până acum, atât în ceea ce privește concepția de clasificare bibliografică, cât și complexitatea datelor bibliografice introduse, este cel întocmit de **I. Genilie** pentru fondurile Bibliotecii Colegiului Național din București. Tipărit la sugestia cititorului învățământului românesc, Petrache Poenaru, catalogul este structurat în două volume. Primul volum, a apărut în 1846 cu titlul *Biblioteca latină și italiană. Catalog de cărțile latine și italiene ce se află în Biblioteca Colegiului Național*, IV+ 420 p. și al doilea în 1847, cu titlul *Biblioteca franceză, română, elenică, grecească, germană, engleză, ungarică, slavonă, ebraică, arabică și turcească. Catalog de cărțile franceze, române, elenești, grecești, germane, engleze, ungurești, slavonești, evreești, arăbești și turcești, care se află în Biblioteca Colegiului Național*, VIII+534 p. Bibliotecar de o vastă cultură pentru vremurile în care trăia, I. Genilie cunoștea metode înaintate de tehnică de bibliotecă pe care le-a aplicat în realizarea acestui catalog, marcând în acest fel un moment important în dezvoltarea bibliografiei românești²³.

Analizând metoda folosită în realizarea acestui catalog se poate contura planul de ordonare bibliografică care stă la baza organizării lucrărilor descrise. Operele sunt grupate pe limbi, iar în cadrul fiecărei limbi pe discipline, clasate la rândul lor în ordine alfabetică. Fiecare materie păstrează organizarea alfabetică după numele autorilor. Convins fiind de faptul că individualizarea fiecărei lucrări cuprinse în catalog este determinată de elementele folosite în descrierea bibliografică, Genilie extrage acele componente ale descrierii care, în general, se folosesc și astăzi: autor, titlu, număr de volume, format, ediția, tipografia, locul și anul de apariție²⁴. Catalogul se completează cu un indice

²¹ **Raveca Vitcu**, *Biblioteca Centrală Universitară din Iași*, în Biblioteca Universitară între tradiție și devenire, Iași, 1988, p. 84-98; **Rodica Eugenia Anghel**, *Activitatea BCU din Iași oglindită în documente de arhivă*, în Biblioteca și perenitatea culturii românești, Iași, 1990, p. 356-361.

²² **V. Botez și Gh. Botez**, *Biblioteca școalelor din Moldova (1839-1860)*, în Studii și cercetări de bibliologie, V, 1963, p. 257-266.

²³ **Barbu Theodorescu**, *op. cit.*, p. 33.

²⁴ **Gheorghe Popescu**, *Formarea concepției biblioteconomice românești și pregătirea profesională a bibliotecarilor*, în Probleme de bibliologie, II, București, 1967, p. 47-77.

alfabetic după autor și titlu, care îi sporește gradul de eficiență în căutare, reprezentând, astfel, un instrument bibliografic important pentru nevoile de cercetare și studiu din acel timp.

Tot în categoria cataloagelor de bibliotecă reprezentative pentru faza de început a Bibliografiei românești, când avea loc un proces de cristalizare a metodelor și tehnicilor de descriere bibliografică de întocmire a instrumentelor de informare pe baze moderne, trebuie amintit catalogul realizat de **Ion C. Gârleanu**, cu aproape douăzeci de ani mai târziu, în 1865, pentru fondurile Bibliotecii Centrale din București și intitulat *Catalogu alfabeticu de cărțile aflate în Biblioteca Centrală*²⁵. Pe lângă faptul că este un catalog cuprinzător, bine structurat și organizat, importanța acestui catalog constă în faptul că prezintă primele tendințe de teoretizare biblioteconomică expuse în cadrul părții introductive. Un catalog, spune Gârleanu la pagina III din *Prefacia*, este "*o listă de uvrage ce conține o bibliotecă. Acest catalog se poate face prin două metode: prin Ordule alfabeticu, după autor sau titlu; și prin Ordule systematicu, dupe deosebitele științi ce tratează acele uvrage*". Din lipsă de timp, pentru a putea oferi cititorilor cât mai curând o bază de informare asupra fondurilor Bibliotecii Centrale, aplică, în acest prim catalog, metoda alfabetică de ordonare a materialelor descrise. Promite, însă, realizarea unui alt catalog, de această dată structurat sistematic, fiind conștient că orice "*bibliotecă bine organizată*" trebuie să dețină și acest tip de catalog. Promite, de asemenea, să cuprindă, în introducere, un istoric al bibliotecilor românești, valorile deținute, modul de aranjare etc.

Lucrările incluse în catalogul lui Gârleanu sunt împărțite în 31 categorii tematice clasate în ordine alfabetică, sistem folosit și de George Ioanid, primul custode al bibliotecii și de Ion Genilie, în catalogul său. Completează cele două volume cu "*o listă alfabetică de totii autorii ce figurează în acest catalog - pentru mai mare înlesnire la citi*". Pagina IV din introducere cuprinde și modalitățile de completare a colecțiilor unei biblioteci, metode valabile și astăzi: "*prin subvențiune dată de statu, prin esemplarele impuse de legea presei și prin dotațiunile particulare*".

Pentru a încheia suita de cataloage de bibliotecă realizate în perioada de început a Bibliografiei românești din secolul al XIX-lea, lucrări bibliografice importante prin elementele de modernitate pe care le cuprind raportat la stadiul la care se afla știința bibliografică în acea vreme, considerăm necesar să ne oprim și asupra lucrării lui **Cesar Catanesco**, *Catalogu generalu alu Bibliotecii Centrale din Iassi*, Tipografia Societății Junimea, 1868, 240 p. Din nou, partea introductivă a catalogului este semnificativă prin considerațiile

²⁵ Vol I, II + Indice alfabetic de autori. București, Imprimeria Statului, 1865. Vol. I, 580 p. Vol II, 521 p. (+ 98 p. supl. la vol. I-II), Indice, 264 p.

generale pe care le face autorul asupra misiunii bibliotecilor publice în cadrul societății. "A descrie utilitatea și necesitatea bibliotecilor publice într-un star" spune Cesar Catanescu la pagina III din *Prefață*, "ar însemna a pune în îndoială o cestiune rezolvită deja, de seculi întregi, simțită și clară pentru oricare... Astăzi, ca și ori când, înmulțirea instituțiilor de această natură, se poate privi ca ...mesura de cultură a unui popor", iar "sporirea resurselor din colecțiile bibliotecilor românești", spune mai departe autorul la pagina IV, "va face posibilă îndeplinirea misiunii lor de luminare a poporului român".

Lucrările incluse în catalogul de la Iași al lui Catanescu sunt organizate pe materii. În cadrul fiecărei materii, gruparea se face după limbă - română, latină, greacă, italiană, franceză, germană iar în cadrul fiecărei limbi, se păstrează ordonarea alfabetică după autori și titluri. Unde e cazul, autorul indică la sfârșitul referinței și proveniența operei respective²⁶, ceea ce dovedește grija deosebită de a menționa și gratifica donațiile făcute bibliotecii, apreciate ca un mijloc important de a-i spori fondurile. Este, de asemenea, foarte semnificativ faptul că putem găsi capitole special destinate lucrărilor din domeniul Bibliografiei, dicționare enciclopedice de specialitate, bibliografii speciale, manuale de biblioteconomie²⁷, cât și manuscrise, scrieri periodice, tablouri, piese numismatice etc.

2.1.3. Precursorii metodei bibliografice moderne

O altă categorie de lucrări bibliografice care marchează perioada de încercări a începutului sunt cele realizate de mari personalități și oameni de cultură în afara cadrului bibliotecar, lucrări care reprezintă un important izvor de date pentru viitoarele bibliografii, pentru studiile și cercetările care se întreprind asupra vieții culturale românești din secolul al XIX-lea și, în același timp, o contribuție valoroasă la dezvoltarea bibliografiei științifice românești.

Anul 1838 reprezintă, după Ioachim Crăciun, momentul în care apare prima bibliografie românească²⁸, alcătuită de **Vasilie Popp** - pe care-l numește "părintele bibliografiei românești"²⁹ - și intitulată *Disertație despre tipografiile*

²⁶ Sunt multe referințe care poartă la sfârșit, între paranteze mențiunea *Datu de Hajdeu*, ceea ce probează donațiile masive făcute de I. P. Hasdeu Bibliotecii Centrale din Iași.

²⁷ Menționăm câteva exemple: **I. Ch. Brunet**, *Manuel du libraire et de l'amateur des livres*, 5 vol., Paris, 1842; **L. A. Constantin**, *Bibliothéconomie*, Paris, 1839; *Dictionnaire bibliographique*, Paris, 1824; **I. M. Quérand**, *La France littéraire ou dictionnaire bibliographique*, 10 vol., Paris, 1827.

²⁸ **Ioachim Crăciun**, *Bibliografia la români. O încercare de bibliografie a bibliografiilor românești*, București, 1928 (Extras din Anuarul Institutului de Istorie Națională, Cluj, IV, 1926-1927), p. 12-13.

²⁹ Vezi și **Ion Mușlea**, *Viața și opera doctorului Vasilie Popp (1789-1842)*, în Anuarul Institutului de istorie națională, Cluj, 5, 1928-1930, p. 86-157; Idem, *Contribuțiuni nouă la*

românești în Transilvania și învecinatele țări de la începuturile lor până la vremile noastre, Siibiu, 1838. Cu toate neajunsurile firești perioadei de început, lucrarea lui Vasilie Popp poate fi considerată prima încercare de studiere sistematizată a cărții românești, de la apariția tiparului și până la mijlocul secolului al XIX-lea. În îndelungatul proces de elaborare a acestei lucrări care a durat peste douăzeci de ani, demersul bibliografic întreprins de Vasilie Popp urmărește fazele impuse de investigația științifică, remarcabile pentru epoca în care a fost concepută - alcătuirea fișelor redacționale, conceperea lucrării în manuscris, redactarea finală și tipărirea lucrării³⁰. Datele despre tipărișurile românești sunt ordonate după tipografii și cuprind informații despre peste 250 titluri de cărți vechi descrise cu rigoarea și metoda unui intelectual patriot pasionat pentru știință³¹. *Disertația* lui Vasilie Popp a provocat numeroase controverse între specialiștii din domeniu, unii adoptând părerea lui Ion Mușlea și Ioachim Crăciun, considerându-l autorul primei bibliografii românești, alții, între care N. Georgescu-Tistu³², contestându-i acest merit. Chiar dacă lucrarea bibliografică a lui Vasilie Popp nu este de o mare amploare și nu cuprinde date complete despre tipărișurile românești vechi, ea a reprezentat o importantă sursă de date pentru Dimitrie Iarcu, Ion Bianu și Nerva Hodoș - figuri ilustre ale Bibliografiei românești de mai târziu - în alcătuirea lucrărilor lor bibliografice. Totodată, ea poate fi considerată "*prima bibliografie științifică românească*" importantă pentru studierea istoriei literaturii române și, din perspectivă bibliografică, "*prima bibliografie românească retrospectivă*"³³.

Una dintre cele mai reprezentative figuri ale sec. al XIX-lea, deschizător de drumuri în multe domenii ale culturii naționale - inclusiv cel al bibliologiei române - este marele cărturar de la Blaj, **Timotei Cipariu**. Interesul profund pentru carte, pentru aspectele istorico-lingvistice al limbii române, pentru vestigiile de limbă românească veche reprezentate de vechile tipărișuri, a constituit un puternic stimul în activitatea pe care a desfășurat-o de-

vieața și opera doctorului Vasilie Popp (1789-1842), în Ibidem, 6, 1931-1935, p. 529-533; Idem, *Doctorul Vasilie Popp (1789-1842), la centenarul morții sale*, în Transilvania, 73, 1942, p. 431-441; *Prima carte despre tipografiile românești*, în D. Poptâmaș, *Philobiblon mureșan*, Tg-Mureș, 2003, p. 225-227; Mircea Popa, *Contribuții la cunoașterea operei manuscrise a doctorului Vasile Popp*, în Biblioteca și cercetarea, VIII, 1984, p. 163-176.

³⁰ Eva Mârza, Jacob Mârza, *Studiu introductiv, în Vasilie Popp, Disertație despre tipografiile românești în Transilvania ...* Studiu introductiv, ediție, note, rezumat și indice de... Cluj-Napoca, 1995, p. 100.

³¹ Eva Mârza, *Vasilie Popp: Disertație despre tipografiile românești - de la "însemnări" la "manuscris"*, în Apulum, XXVI, 1990, p. 477-486.

³² Nicolae Georgescu-Tistu, *Bibliografia literară română*, București, 1932, p. 177.

³³ Grigore Țopan, *Contribuții brașovene la evoluția și afirmarea bibliografiei române (1575-1877)*, în Biblioteca Centrală Universitară București. 75 de ani de activitate. Volum jubiliar, București, 1971, p. 78.

a lungul întregii sale vieți. Tot din pasiune pentru carte și studiu a reușit să-și alcătuiască una dintre cele mai mari biblioteci particulare românești din Transilvania care, după moartea sa, a revenit Mitropoliei Greco-Catolice a Blajului și apoi Bibliotecii Academiei, Filiala Cluj, urmând să fie studiată și utilizată de numeroși viitori cărturari³⁴. Colecționarea cărților vechi românești și prelucrarea atât a materialului adunat în propria bibliotecă, cât și în alte nenumărate lăcașuri de cultură, îi vor servi la realizarea în 1858 la Blaj a unei lucrări bibliografice importante, *Crestomația seau Analecte literarie dein cărțile mai vechi și noue românești, tipărite și manuscrise, începându dela seclulu XVI până la alu XIX*. Lucrarea reprezintă o culegere de texte vechi românești, ordonate cronologic, precedate de o prefață și de "Notiția literaria" - un vast tablou al producției de tipar, pe secole și provincii românești, care se încheie cu concluzia: "Așa, în decursulu acestoru două secle aflăm ca la XXX scriitori și LXVI edițiuni"³⁵. Lucrarea lui Cipariu este meritorie atât pentru istoria literaturii, cât și pentru evoluția bibliografiei române, fiind valorificată pe deplin, la sfârșit de secol XIX, în monumentală *Bibliografie Română Veche* publicată de Ion Bianu și Nerva Hodoș sub auspiciile Academiei Române³⁶.

Seria de personalități care sunt considerate repere în dezvoltarea bibliografiei ca domeniu științific în secolul trecut continuă cu **Dimitrie Iarcu**. În 1865 el publică *Annale bibliografice române. Repertoriu chronologicu sau Catalogu generalu de cărțile române. Imprintate de la adoptarea imprimeriei, diumetate seclu XVI și până astăzi. 1550-1865 esclusivu*, București, Imprimeria Statului, 1865, 120 p. urmând ca în 1873 să apară a doua ediție, cu titlul schimbat, *Bibliografia chronologică română sau Catalog general de cărțile române imprintate de la adoptarea imprimeriei diumetate secolu XVI și până astăzi 1550-1873*, București, 1873, 164 p. Ediția a doua a bibliografiei este completată cu descrieri ale noilor apariții și ale cărților vechi descoperite în perioada scursă de la prima ediție, reușind să cuprindă cel mai bogat material dintre toate bibliografiile acestei perioade, chiar dacă nu și cel mai metodic structurat și prelucrat.

Lucrările lui Iarcu au avut o mare răspândire în epocă, ceea ce dovedește creșterea interesului pentru istoria culturii românești. La pagina 5 din *Precuvântare*, Iarcu amintește lucrările lui Vasilie Popp și Timotei Cipariu care i-au fost de ajutor în realizarea bibliografiei sale și precizează faptul că scopul

³⁴ Ștefan Manciualea, *Biblioteca lui Timotei Cipariu sub aspect istoric*, în Mitropolia Olteniei, XIX, nr. 9-10, 1967, p. 709-729; Jako Zsigmond, *Bibliofilia lui Cipariu*, în Anuarul Institutului de istorie, Cluj, X, 1967, p. 129-171; Monica Anton, *Contribuții la activitatea de bibliofil a lui T. Cipariu*, în Apulum, XVIII, 1980, p. 307-313; *Biblioteca și cercetarea*, II, Volum omagial dedicat lui T. Cipariu (1805-1887), Cluj-Napoca, 1980, p. 303

³⁵ Timotei Cipariu, *Crestomația seau Analecte literarie...*, Blasiu, 1858, p. IX-XXXVIII.

³⁶ Doina Curticeanu, *Timotei Cipariu și bibliologia*, în Biblioteca și cercetarea, II, 1980, p. 10-25.

lucrării sale este de a înlesni un studiu critic serios asupra istoriei limbii și literaturii române, de a sprijini și controla activitatea de traducere a literaturii universale și de a orienta pe cei dornici de a-și alcătui propriile lor colecții. Tot aici, autorul afirmă că "...o bibliotecă numai atunci are prețului ei, cându-și are catalogu său".

Bibliografia lui Iarcu are trei secțiuni: *Secțiunea A - Date istorice, relative la bibliografia în genere* - care cuprinde un sumar de cronicari și scriitori români, pe provincii românești (Moldova, Țara Românească și Transilvania) și străini, *Secțiunea B - Date relative la imprimăria în genere și la cele românești*, și *Secțiunea C - Seria Cărților imprimate*, care reprezintă bibliografia propriuzisă. Materialele cuprinse în bibliografie sunt organizate cronologic, indicând următoarele date bibliografice: titlul, formatul, numărul de pagini, ediția, autorul, traducătorul, editorul, locul de apariție, imprimăria și prețul.

Bibliografia lui Dimitrie Iarcu este continuată de către George Popescu în 1877, care publică lucrarea *Trei ani din literatura română. Indice bibliografic al cărților publicate românești, în România sau de români în anii 1874, 1875 și 1876. Precedat de Schițele biografice ale literaților români din Macedonia, București, 1877*. Bibliografia este completată cu o nouă ediție care apare în 1879, intitulată *Șiese ani din literatura română, 1874-1879. Catalogu general de cărțile române publicate în Țară și Străinătate de la 1 Ianuarie 1874 până la ultima Iulie 1879*, București, 1879. În introducere, la pagina 3, autorul prezintă scopurile pe care le-a urmărit realizând această lucrare, scoțând în evidență interesul crescând față de istoria, limba și literatura română. De asemenea, introduce "*schțele biografice ale literaților Români din Macedonia atât de puțin cunoscuți nu numai literaților din Bucovina, Transilvania și Ungaria, ci chiar și literaților din România liberă*".

Lucrarea lui George Popescu aplică metoda de clasificare alfabetică a materialului - după autori, la final există un indice tematic sumar al operelor descrise foarte restrâns, iar notele explicative sunt extrem de reduse. Ceea ce este important de menționat este faptul că Popescu a înțeles importanța completării periodice a datelor cuprinse în bibliografii cu noile apariții de tipar, pentru o bună și cât mai completă informare.

Tot în această perioadă premergătoare marilor opere bibliografice realizate sub egida Academiei Române, perioadă în care lucrările bibliografice erau întocmite de personalități ale vieții noastre culturale dar fără o formație specială de bibliotecă, apar o serie de lucrări reprezentative care merită amintite aici. În 1885, A. D. Xenopol și C. Erbiceanu publică în *Acte și documente - Serbarea școlară de la Iași, cu ocazia împlinirii a cincizeci de ani de la înființarea învățământului în Moldova*, un volum comemorativ care cuprinde, pe lângă discursurile rostite și un catalog al expoziției, o bogată și metodică bibliografie³⁷

³⁷ Paul Simionescu, *Contribuții la o bibliografie a bibliografiilor istorice românești*, în *Studii și cercetări de bibliologie*, II, 1957, p. 213-230.

cu caracter general și selectiv a culturii române, în care lucrările prezentate sunt grupate în trei principale subdiviziuni: școala română, școala greacă din Iași și școala greacă din București.

O altă contribuție meritorie care, ca și *Crestomația* lui Cipariu, cuprinde o culegere de texte vechi, este **Moses Gaster, *Chrestomație română. Texte tipărite și manuscrise [sec. XVI-XIX], dialectale și populare cu o introducere, gramatică și un glosar româno-francez***, Vol. I-II, Leipzig, București, 1891. Caracterul de bibliografie al acestei lucrări poate fi pus în discuție datorită structurii de antologie de texte din literatura română veche pe care o aplică. Ioachim Crăciun, însă, consideră că, prin felul în care este concepută, prin textele, comentariile și notele pe care le cuprinde în limbile română și franceză, "*poate fi privită ca o bună bibliografie pentru bătrânele noastre publicații*"³⁸ și poate constitui un sprijin important în studierea limbii și literaturii române. Gaster îl menționează ca model pe Timotei Cipariu cu lucrarea sa, dar specifică faptul că, spre deosebire de Cipariu, care a cuprins în exclusivitate cărțile tipărite, el a introdus și manuscrisele fără de care lucrarea "*n-ar fi la înălțimea științei moderne*"³⁹.

De asemenea, nu putem să nu-l menționăm în acest context pe **George Bengescu**, un valoros bibliograf cu o activitate bogată, care a dat lucrări de o importantă valoare documentară. Publicate în străinătate, lucrările sale bibliografice intermediază noi contacte între cultura română și franceză, la care se referă mai ales operele sale. Prin expunerea minuțioasă și exactă a datelor, prin descrierile tehnice făcute cu pricepere, opere ca *Bibliographie franco-roumaine depuis le commencement du XIX-e siècle jusqu'a nos jours*⁴⁰, *Voltaire. Bibliographie de ses œuvres*⁴¹, sau *Essai d'une notice bibliographique sur la Question d'Orient. Orient européen 1821-1897*⁴², rămân de referință în istoria Bibliografiei române⁴³.

2.2. Etapa modernă a Bibliografiei românești

2.2.1. Noi direcții de dezvoltare sistematică a Bibliografiei

Prin activitatea unor mari personalități de frunte ale culturii române de la sfârșitul sec. al XIX-lea, Biblioteconomia și Bibliografia românească intră într-o nouă fază, de cristalizare a criteriilor științifice în studiile care se întreprindeau. În 1867, la un an de la crearea Societății Academice Române, se

³⁸ Ioachim Crăciun, *op. cit.*, p. 15.

³⁹ Moses Gaster, *Chrestomație română. Texte tipărite...*, Leipzig, Bucuresci, 1891, p. II.

⁴⁰ Bruxelles, 1895, 219 p.

⁴¹ (4 tomes), Paris, 1882-2890, totalizând 1965 p.

⁴² Paris, 1897, 329 p.

⁴³ Barbu Theodorescu, *Evoluția bibliografiei române și problemele ei actuale*, în *Revista Fundațiilor Regale*, V, nr. 11, 1938, p. 339-355.

înființează *Biblioteca Academiei*, instituția care avea să devină centrul vieții culturale și științifice din România, prin imensa valoare a fondurilor pe care avea să le dețină⁴⁴. O serie de mari cărturari, oameni de știință și literați ca D. A. Sturdza, Al. Papiu-Ilarian, Alexandru Odobescu, B. P. Hasdeu, Ghenadie Popescu, Episcopul Melchisedec, Ghenadie Enăceanu, Ion Ghica, Mihail Kogălniceanu, G. Sion, T. Maiorescu, pentru a menționa doar câteva nume, s-au preocupat de organizarea și dotarea acestei importante instituții cu opere de mare importanță pentru cercetarea limbii și trecutului românesc⁴⁵. Într-un articol scris în anul 1861, Alexandru Odobescu afirmă că e important să se adune "în biblioteca națională toate manuscriptele și tipăririle ce stau expuse pierderii și stricăciunii prin mănăstirile și prin bisericele orașelor și satelor din România. Acestui așezământ îi lipsesc mai toate *incunabulele tipografiei române și manuscriptele vechi care ar putea servi la studiul istoriei și al desvoltării limbei noastre...Strângerea la un loc a vechilor cărți de prin mănăstiri și biserici ar împlini cu prisos aceste lacune*"⁴⁶.

Numeroasele donații către Biblioteca Academiei, cuprinzând cărți și manuscrise de preț, documente și inscripții adunate de la mănăstiri, biblioteci particulare sau de stat au sporit patrimoniul bibliotecii⁴⁷, dar modul inadecvat de ordonare și de prelucrare a lor îngreuna mult accesul la ele. Se făcea tot mai acut simțită nevoia unei activități bazate pe un set de criterii, metode și tehnici specializate de catalogare și bibliografiere a prețioaselor documente deținute de bibliotecă, astfel încât valorificarea lor să fie deplină. **Alexandru Odobescu** este una dintre personalitățile care au avut un rol hotărâtor în această direcție⁴⁸, fiind la curent cu principiile moderne de constituire a colecțiilor, în conducerea și organizarea bibliotecilor. A stăruit ca biblioteca să cumpere cărți importante, costisitoare, cum ar fi enciclopediile, dicționarele și tratatele științifice, la care cu greu ar avea acces publicul larg, dornic de cultură⁴⁹. Într-un raport al Comisiunii bibliotecii pe anul 1874, a menționat că publicațiile bibliotecii "au fost pentru prima oară trecute într-un catalog alfabetic, în care titlul și indicațiile accesorii sunt curat specificate" și propune "să se adauge un alt

⁴⁴ Ion Bianu, *Academia Română și Biblioteca ei*, în *Boabe de grâu*, I, nr. 1, 1930, p. 1-11.

⁴⁵ George Baiculescu, *Fondul de publicații periodice al Bibliotecii Academiei*, în *Studii și cercetări de documentare și bibliologie*, 9, nr. 2-3, 1967, p. 289-299.

⁴⁶ *Despre odorele, manuscriptele și cărțile aflate în mănăstirea Bistrița*, în **Al. I. Odobescu**, *Opere complete*, vol. III, București, 1908, p. 1-10.

⁴⁷ George Baiculescu, *Contribuția Bibliotecii Academiei la dezvoltarea științei și culturii românești*, în *Studii și cercetări de bibliologie*, XI, 1969, p. 27-38.

⁴⁸ Gabriel Ștrempel, *Întemeierea și începuturile Bibliotecii Academiei*, în *Academia Română. Memoriile Secției de Științe istorice*, S. IV, T. XIII, 1988, p. 25-32.

⁴⁹ N. Georgescu-Tistu, *Alexandru Odobescu și problemele bibliologiei românești*, în *Călăuza bibliotecarului*, XVII, nr. 7, 1964, p. 421-423.

catalog, în care cărțile să fie dispuse după materie"⁵⁰. În studiul pe care îl întreprinde asupra documentului, lucrând la *Bibliografia Daciei. Indice de scrieri attingetore, directu sau indirectu de vechii locuitori ai Daciei*, apărută în 1872, Odobescu folosește o descriere amplă, completă și complexă, foarte rar întâlnită până la el, care va fi preluată mai târziu ca model în realizarea marilor bibliografii patronate de Academie⁵¹.

Contemporan cu Al. Odobescu și alături de el în preocupările pentru întemeierea unei concepții biblioteconomice și bibliografice moderne se află **Bogdan Petriceicu Hasdeu**. Spirit de formație enciclopedică, stăpân prin educație și experiență pe metodologia studiului științific bazat pe consultarea sistematică și ordonată a surselor, el a căutat să impună aplicarea unor concepții noi în problemele de organizare a bibliotecilor: căi de completare și creștere a colecțiilor, organizarea cataloagelor, dezvoltarea diverselor sisteme de clasificare a publicațiilor, alcătuirea de bibliografii pe baza prelucrării bibliografice a fondurilor etc. Hasdeu a fost printre primii care au cerut realizarea unui sistem de cataloage de bibliotecă - "*sistematic, limbistic și alfabetic*", dând și sugestii în legătură cu modul cel mai eficient de realizare - catalogul pe fișe⁵². În acest context, lucrarea sa intitulată *Despre organizarea și completarea Bibliotecii Naționale* realizată pe vremea când era directorul Bibliotecii Centrale din Iași, reprezintă prima încercare originală de îndreptar de biblioteconomie realizată la noi⁵³.

Tot lui Hasdeu îi datorăm contribuții importante în domeniul Bibliologiei. Însuși termenul de *bibliologie* este introdus de el în limba română prin revista "Din Moldova" în 1862 și "Lumina" în 1862 și 1863 dar, prin conținutul pe care i-l dă, îl confundă cu cel de Bibliografie⁵⁴. Mai târziu, în 1871, în A. T. Laurian și I. C. Massim, *Dicționarul limbii române* [elaborat ca proiect], 2 vol., 1871 și 1876⁵⁵, termenul este preluat și definit.

2.2.2. Planul bibliografic național al Academiei Române

Bun cunoscător al domeniului bibliografic și conștient de faptul că o activitate științifică nu se poate desfășura în afara unei biblioteci bogate, sistematic organizate, ale cărei fonduri să fie cuprinse în lucrări bibliografice de

⁵⁰ George Baiculescu, *Istoricul Bibliotecii Academiei R.S.R.. 1867-1967*, în Biblioteca R.S.R. 1867-1967. Cartea centenarului, București, 1968, p. 11-96.

⁵¹ N. Georgescu-Tistu, *Activitatea bibliologică a lui Alexandru Odobescu*, în Studii și cercetări de bibliologie, V, 1963, p. 135-152.

⁵² Gheorghe Popescu, *op. cit.*, p. 50.

⁵³ V. Botez, Gr. Botez, B. P. Hasdeu, *bibliotecar la Iași*, în Călușă bibliotecarului, X, nr. 8, 1957, p. 10-13.

⁵⁴ *Ibidem*, nr. 9, p. 26-31.

⁵⁵ Apud *Catalogul publicațiilor Academiei Române. 1867-1937*. I. Cronologic. II. Alfabetic, București, 1937, p. 96.

mare amploare, Hasdeu a susținut cu tărie, în ședința Academiei din 21 martie 1894, "*realizarea unei bibliografii științifice asupra României din toate punctele de vedere*" și a propus ca "*bibliotecarul Academiei și încă doi din membrii corespondenți...să fie însărcinați cu executarea unei asemenea lucrări...*"⁵⁶. Propunerea a fost asumată de Academie, astfel încât, la ședința din 28 februarie 1895, **Ioan Bianu**, bibliotecarul Academiei la acea vreme și însărcinat cu aducerea la îndeplinire a hotărârii adoptate cu un an în urmă, propune dezbaterii și aprobării adunării planul bibliografiei generale a culturii române⁵⁷. Planul lui Bianu⁵⁸ propunea realizarea bibliografiei naționale a culturii române pornind de la bibliografierea fondului național de documente existent la Biblioteca Academiei - ca deținătoare a mării majorități a fondului național de publicații - și completarea ei cu descrieri ale documentelor existente în alte biblioteci sau lăcașuri de cultură⁵⁹.

Concepția bibliografică a lui Ioan Bianu a fost foarte apreciată de Academia Română, care a aprobat și votat proiectul înaintat, fără nici o rezervă, în plen, o lună mai târziu. Acest moment reprezintă inițierea unei noi etape în dezvoltarea Bibliografiei și Documentării științifice românești, fiind momentul când începe alcătuirea operelor bibliografice monumentale, bazate pe criterii moderne, valabile până în prezent. În realizarea acestui plan ambițios, Ioan Bianu se înconjoară de bibliotecari pricepuți, specialiști valoroși și colaboratori de seamă care rămân în istoria bibliografiei române ca întemeietori, alături de Bianu, ai școlii bibliografice moderne inițiată și dezvoltată în jurul Academiei Române⁶⁰. Mari bibliografi ca **Nerva Hodoș**, **Al-Sadi Ionescu**, **Ilarie Chendi**, **Al. Lapedatu**, **Remus Caracaș**, **C. Litzica**, pentru a pomeni doar câteva nume, vor continua activitatea începută alături de Bianu, cu mari străduințe pentru aducerea la îndeplinire a planului din 1895⁶¹. Este meritul lui de a fi format prima echipă de bibliotecari, bibliologi și bibliografi prin care Biblioteca Academiei devine un adevărat institut de cercetări științifice⁶². Cele peste 270 cărți, articole publicate în diferite periodice, cercetări și studii elaborate pe

⁵⁶ Analele Academiei Române, S. II, T. XVI, Desbaterile, București, 1894, p. 199.

⁵⁷ *Ibidem*, T. XVII, 1895, p. 107-111.

⁵⁸ Direcțiile de acțiune propuse de Bianu pentru realizarea bibliografiei naționale române se regăsesc în Capitolul 4.

⁵⁹ *Activitatea bibliografică și informarea științifică în Biblioteca Academiei*, în Studii și cercetări de documentare și bibliologie, 9, nr. 2-3, 1967, p. 359-373. Vezi și: **Valeriu Moldoveanu**, *Activitatea bibliografică a Bibliotecii Academiei*, în Biblioteca Academiei R.S.R. 1867-1967. Cartea centenarului, București, 1968, p. 225-243.

⁶⁰ *Biblioteca Academiei. 130 de ani de existență (1867-1997)*, în Informarea documentară în teorie și practică. Mapă documentară, INID, Fasc. A, nr. 4, 1998, p. 239-311.

⁶¹ **Sextil Pușcariu**, **Ion Bianu ca organizator**, în *Omagiu lui I. Bianu. Din partea colegilor și foștilor săi elevi*, București, 1927, p. 21-28.

⁶² **Alexandru Dobre**, **Ioan Bianu la Academia Română**, în Academia Română, Memoriile Secției de Științe istorice, S. IV, T. X, 1985, p. 73-94.

parcursul întregii sale activități⁶³, reprezintă prețioase contribuții teoretice la întemeierea științei bibliologice și bibliografice românești.

Având în vedere importanța acestei etape, dar și contribuțiile sale ulterioare - esențiale în evoluția Bibliografiei și Documentării științifice românești, întreaga activitate din cadrul Bibliotecii Academiei Române va face obiectul unui capitol separat (vezi Capitolul 4). Menționăm aici, doar câteva dintre realizările majore ale bibliografilor de la Biblioteca Academiei, inițiate în cadrul planului bibliografic de la 1895.

1. *Bibliografia românească veche. 1508-1830* a apărut în patru volume, între anii 1903 și 1944. Primele două volume, cuprinzând cărțile vechi românești publicate între 1508-1808 au fost realizate de **Ioan Bianu** și **Nerva Hodoș** și au apărut în 1903 și, respectiv, în 1910. Volumul III cuprinzând operele publicate între anii 1809-1830 a fost publicat în fascicule, din care primele două au apărut în 1912, semnate de **Ioan Bianu** și **Dan Simonescu**, volumul încheindu-se abia în 1936 prin grija profesorului Dan Simonescu. Volumul IV cuprinde *Addenda et corrigenda* și a apărut în 1944 tot sub îngrijirea lui Dan Simonescu⁶⁴.

Bibliografia românească veche urmărește direcțiile fixate prin planul de la 1895 și reprezintă o lucrare de o excepțională valoare documentară pentru cultura română. Descrierea publicațiilor incluse se face cu maximă pricepere, elementele bibliografice prezentate sunt complexe, se reproduc prefețe, epiloguri, dedicații, pagini de titlu, ilustrații și se dau detalii de realizare tehnică a lucrărilor descrise. Criteriul principal de clasificare este cel cronologic, lucrarea fiind completată de un indice alfabetic de nume proprii și de localități.

2. *Publicațiile periodice românești (ziare, gazete, reviste) 1820-1906* a fost elaborată de **Nerva Hodoș** și de **Al-Sadi Ionescu**, cu o prefată de **Ioan Bianu** și a apărut în anul 1913. Descrierile publicațiilor periodice sunt complexe, elementele bibliografice extrase se referă la titlurile purtate, datele de apariție, aparatul redacțional etc. Criteriul principal de ordonare a materialului bibliografiat este cel alfabetic al titlurilor, lucrarea fiind însoțită de indici, iar la final se aplică sistemul cronologic de clasificare complementară. Lucrarea realizată de **Nerva Hodoș** și **Al-Sadi Ionescu** a fost întocmită după un plan bibliografic minuțios și a atins un înalt nivel de specializare bibliografică. Este considerată ca fiind una dintre cele mai valoroase bibliografii naționale retrospective ale culturii române.

3. *Cataloagele manuscriptelor românești*. Tomul I, cuprinzând manuscrisele 1-300 a fost întocmit de un colectiv condus de **Ioan Bianu** și

⁶³ **Ioan Lupu**, *Bibliografia operelor D-lui Ioan Bianu*, în *Ibidem*, p. 3-18; **Ilarie Chendi**, *Ion Bianu. Cu prilejul unui jubileu*, în *Scrieri, III*, București, 1990, p. 40-44.

⁶⁴ **Augustin Z. N. Pop**, *Bibliografia românească veche, operă de colaborare națională*, în *Studii și cercetări de bibliologie, III*, 1960, p. 2-11.

publicat în 1907. Tomul II, cu manuscrisele 301-728, apărut în 1913 a fost realizat de Ioan Bianu și **Remus Caracaș**, iar Tomul III, publicat în 1931, a fost întocmit pentru manuscrisele 729-1061 de Ioan Bianu și **G. Nicolaiasa**⁶⁵.

4. *Catalogul manuscriptelor grecești din Biblioteca Academiei Române*. Tomul I, cuprinzând manuscrisele 1-830 a fost realizat de **Const. Litzica** și a apărut în 1909. În 1912 apare un Supliment la Tomul I, incluzând manuscrisele 831-930, urmând ca Tomul II, cu manuscrisele 931-1066 să apară în 1940, sub semnătura lui **Nestor Camariano**⁶⁶.

5. *Creșterea colecțiilor Bibliotecii Academiei Române* constituie o bibliografie curentă anuală care semnalează, ordonate pe materii, toate intrările de documente în fondurile Bibliotecii Academiei, pe toate căile de dezvoltare a colecțiilor unei biblioteci⁶⁷. A avut o foarte îndelungată apariție, acoperind perioadele 1904-1942 și 1946-1947. A fost inițiată de **Ioan Bianu** și au colaborat mulți dintre marii bibliografi ai Bibliotecii Academiei Române.

2.2.3. *Tendințe de modernizare a metodelor bibliografice*

Amplul proiect bibliografic aprobat în 1895 și valoroasele opere ce s-au realizat ca urmare a punerii lui în aplicare au consacrat Biblioteca Academiei ca centru bibliografic oficial al culturii române⁶⁸. Paralel cu activitatea susținută de realizare a marilor lucrări bibliografice de largă acoperire desfășurată în cadrul Bibliotecii Academiei, ideea organizării pe baze științifice a bibliografiei și documentării prindea tot mai mult teren. Institutul Internațional de Bibliografie care se înființase la Bruxelles în 1895 - cu scopul de a crea Repertoriul Bibliografic Universal, prin colaborarea institutelor naționale similare din țările participante și de a dezvolta sistemul de clasificare zecimală ca bază unitară de prelucrare documentară la nivel internațional - organizase deja o serie de dezbateri și conferințe ale căror ecouri ajunseseră și în mediul bibliografic și biblioteconomic românesc⁶⁹. Perfecționarea și unificarea metodelor bibliografice, organizarea cooperăției internaționale în Bibliografie și înființarea de servicii bibliografice și de documentare erau probleme care au început să preocupe și lumea specialiștilor români.

Lipsa unei instituții care să organizeze după criterii moderne activitatea de informare și documentare în țară și care să reprezinte comunitatea

⁶⁵ **Valeriu Moldoveanu**, *op.cit.*, p. 234.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 235.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 239.

⁶⁸ **Alexandru Dobre**, *Un așezământ cultural-științific de interes național. Biblioteca Academiei, în Academia Română, Memoriile Secției de Științe istorice*, S. IV, T. XII, 1987, p. 179-218.

⁶⁹ *Federația Internațională de Documentație*, în *Buletinul Centrului Român de Documentație*, II, nr. 3-4, 1942, p. 12-13.

bibliografică românească la Institutul Internațional de Bibliografie era un impediment care a început să devină tot mai evident. Într-un articol apărut în 1912, **N. Iordăchescu-Crivina** accentuează necesitatea înființării unei instituții, ca "în toate orașele mari", care să implice:

1. *Coordonarea, unificarea de metode bibliografice de publicațiuni, cataloage, documente.*
2. *Un plan de unificare și o direcție comună în lucrările destinate pentru pătrunderea ușoară a izvoarelor cunoștințelor noastre, și în primul rând, un mare **Repertoriu bibliografic național sau universal**.*
3. *Constituirea unui sediu de colecțiuni, de documente bibliografice cât se poate mai complet.*
4. *Întreținerea de relațiuni continue, cu centrele de producție, de conservare și utilizare de publicațiuni, adică biblioteci, muzee, societăți științifice, academii, administrațiuni publice și congrese internaționale, deci realizarea unei vaste rețele de comunicație intelectuală prin intermediul acesta.*⁷⁰

Funcția constantă a instituției ar consta în colectarea notițelor bibliografice ale cărților și articolelor din periodice publicate în diferite țări, în toate domeniile. O altă funcție importantă a unei astfel de instituții ar fi elaborarea unor ghiduri de clasificare zecimală "pentru clasarea cărților pe materii sau subiecte, în cadrul repertoriilor, indexurilor, cataloagelor" etc., având în vedere faptul că sistemul de clasificare zecimală universală fusese deja adoptat și dezvoltat de Congresele Internaționale de Bibliografie din 1895, 1897, 1900, 1908 și aplicat atât în Europa, cât și în America⁷¹.

Intervenția lui Iordăchescu-Crivina are meritul de a susține introducerea abordării științifice internaționale a documentării în activitatea bibliografică românească și familiarizarea specialiștilor cu metodele moderne aplicate pe plan mondial, dar cel care a organizat științific Biblioteca Academiei Române introducând metodologia occidentală a fost **Al-Sadi Ionescu**⁷². Până la introducerea clasificării zecimale universale, bibliotecile românești își prelucrau materialele pe baza unor sisteme de clasificare reduse, de câteva zeci de subdiviziuni⁷³. La întoarcerea sa de la Bruxelles, unde a avut ocazia să cunoască îndeaproape clasificarea zecimală universală la Institutul Internațional de Bibliografie, Al-Sadi Ionescu a fost numit bibliotecar la Biblioteca Academiei, unde s-a implicat, alături de Nerva Hodoș, în reorganizarea și

⁷⁰ **N. Iordăchescu-Crivina**, *Necesitatea înființării unei Instituții Bibliografice în România*, în *Tara nouă*, 1, 1912, nr. 4, p. 329-334.

⁷¹ *Ibidem*.

⁷² **Barbu Theodorescu**, *Manualul bibliotecarului*, București, 1939, p. 43.

⁷³ **Ioan Lupu**, *Clasificarea zecimală în România*, în *Teoria și practica în informarea documentară și biblioteconomică*, INID, București, 1977, p. 60-76.

modernizarea întregii activități bibliotecare și bibliografice. În anul 1908 a reorganizat catalogul periodicelor, aplicând ediția publicată în 1905 la Bruxelles, a clasificării zecimale universale. Acesta a fost primul catalog sistematic organizat în România. Mai târziu, din 1915⁷⁴ sistemul zecimal de clasificare a fost adoptat în prelucrarea întregului fond de publicații al Bibliotecii Academiei, care a început să folosească sistemul de descriere pe fișe de format internațional. Sistemul de cataloage alcătuit la această bibliotecă cuprindea un catalog alfabetic pe autori și titluri și altul pe materii, după clasificarea zecimală universală, ambele în două exemplare, unul pentru uz intern al bibliotecarilor și altul pentru public.

Tot în anul 1908, Al.-Sadi Ionescu a început publicarea *Bibliografiei Economice Române* care, prin structura adoptată și prin modul său de realizare, reprezintă prima publicație modernă de documentare curentă din țara noastră. Bibliografia descria titlurile cărților și articolelor din periodicele "relative la științele sociale, economice și agricole" pe măsura apariției lor⁷⁵, fiecare referință bibliografică având trecut și indicele de clasificare CZU. *Bibliografia Economică Română* a avut o perioadă îndelungată de apariție, până în 1941, cu o întrerupere de cinci ani pe perioada primului război mondial.

Sistemul de clasificare zecimală universală a fost treptat adoptat și de alți bibliografi români, convinși fiind de utilitatea și eficacitatea lui. Astfel, în deceniul trei, încep să apară o serie de bibliografii periodice⁷⁶, foarte utile mai ales în absența unei bibliografii naționale curente, care folosesc sistemul zecimal de clasificare a materialului. În 1924, în revista *Buletinul cărții* editată de Emanoil Bucuța și Perpessicius, apare ca supliment *Bibliografia românească*⁷⁷, semnat de Ioan Lupu; în *Universul literar* din 1926 apare *Buletinul bibliografic săptămânal*⁷⁸, publicat de Al.-Sadi Ionescu; în 1928, Institutul de literatură și bibliografie publică *Buletin trimestrial al publicațiilor din România*⁷⁹, semnat de Gh. Adamescu; la Cluj, Ion Mușlea semnează *Buletinul bibliografic*⁸⁰, inserat în *Societatea de mâine*. Toate aceste buletine bibliografice utilizează CZU în clasificarea materialelor descrise. De asemenea, *Catalogul revistelor științifice medicale din Cluj - Catalogue des revues*

⁷⁴ Clio Racoviță, *Unitatea de clasificare în cataloagele sistematice ale bibliotecilor științifice*, în *Studii și cercetări de bibliologie*, II, 1957, p. 231-239.

⁷⁵ Ioan Lupu, *Introducerea clasificării zecimale în România*, în *Studii și cercetări de documentare și bibliologie*, 8, nr. 2, 1966, p. 191-203.

⁷⁶ N. Georgescu-Tistu, *Les bibliothèques et la bibliographie roumaine*, Paris, 1927 (Extras din *Revue des bibliothèques*, 37, 1927, nr. 1-3, p. 36-43).

⁷⁷ În *Buletinul cărții*, 2, nr. 1-12, 1924.

⁷⁸ În *Universul literar*, 42, nr. 1-38, 1926.

⁷⁹ nr. 1-4, 1928 + Supl. A.

⁸⁰ În *Societatea de mâine*, 6, nr. 1-4, 1929.

scientifiques et medicales de Cluj, primul catalog colectiv din România, apărut sub semnătura lui Emil Racoviță și A. Valentiny în 1926, aplică același sistem de clasificare. Acestea sunt doar câteva dintre publicațiile care au adoptat metodologia modernă de prelucrare a materialului documentar; lista poate fi completată cu alte buletine bibliografice speciale pe domenii de activitate, publicații periodice cu articolele clasificate în CZU, bibliografii curente, cataloage etc.

2.3. Școala bibliologică românească și contextul academic de formare profesională

2.3.1. Primele forme instituționalizate de învățământ bibliologic

În noua etapă care se impune în dezvoltarea domeniului de informare și orientare bibliografică și documentară, începând cu deceniul al treilea, se poate constata un interes din ce în ce mai puternic pentru *formarea și specializarea profesională* a celor care activează în această zonă tot mai importantă pentru cercetarea științifică⁸¹. Nevoia instituționalizării învățământului de specialitate este accentuată frecvent, prin multiple intervenții publice, de marile personalități culturale ale vremii. În 1924, la înființarea *Asociației lucrătorilor din biblioteci*, sub președinția lui Ioan Bianu, Emanoil Bucuța precizează că Asociația trebuie să se preocupe de "*toate chestiunile ce privesc interesele bibliotecilor și bibliotecarilor - acordând ajutoare și înființând burse pentru formarea elementelor destinate bibliotecilor; subvenționând sau înființând cursuri și școli speciale pentru bibliotecari*"⁸².

În același an se pun bazele *Școlii practice de arhivari-paleografi* unde, doi ani mai târziu, se creează o secție de bibliologie, cu predarea unor cursuri privind istoria scrisului și a cărții, organizarea bibliotecilor și a colecțiilor, crearea instrumentelor bibliografice⁸³. În urma aprobării regulamentului de funcționare, în 1931, denumirea instituției devine *Școala Superioară de Arhivistică și Paleografie* iar din 1938 - *Școala de Arhivistică*⁸⁴. Prin cursurile care se predau în cadrul Secției de Bibliologie se urmărea formarea unei concepții generale ale viitorilor specialiști care "*trebuie să cunoască diferitele discipline ale bibliologiei. Și anume Biblioteconomia sau organizarea,*

⁸¹ Alexandru Iordan, *Importanța Bibliologiei. Formarea bibliografului și a bibliotecarului*, București, 1942.

⁸² În Buletinul cărții, nr. 9, 1924, p. 94-95.

⁸³ Gheorghe Popescu, *op.cit.*, p. 65.

⁸⁴ A. Sacerdoțeanu, *Școala de Arhivistică*, în Buletinul Centrului Român de Documentație, III, nr. 1-4, 1942, p. 8-11.

legislația și funcționarea bibliotecilor; **Bibliografia** sau clasarea și descrierea cărților în raport cu cuprinsul lor și cu locul unde au fost publicate; **Bibliologia** propriu-zisă care se ocupă cu originea și istoria cărții; în sfârșit **Bibliotecografia** care se ocupă cu bibliotecile și istoria lor"⁸⁵. Primele cursuri de bibliologie au fost susținute de eruditul bibliolog **Al-Sadi Ionescu**, urmând să fie preluate în 1929 de **N. Georgescu-Tistu**. Lecția inaugurală susținută de profesorul **N. Georgescu-Tistu**, cu tema **Studiul și organizarea cărții**, accentuează în mod deosebit importanța bibliografiei curente, periodice și de asemenea argumentează necesitatea înființării unui oficiu bibliografic românesc⁸⁶.

Între anii 1924-1947 apare **Revista arhivelor**, ca organ al Arhivelor din România, iar în perioada 1941-1947, sub conducerea lui **A. Sacerdoțeanu** apare revista **Hrisovul** ca buletin al Școalei de Arhivistică. Ambele publicații conțin studii de înalt nivel profesional, dezbătând probleme de strictă actualitate în domeniu.

O deosebit de importantă contribuție în instituirea unui cadru favorabil evoluției Bibliologiei și Bibliografiei științifice la noi o are **Institutul Social Român**, înființat în 1921 sub conducerea lui **Vasile Pârvan** și adus la un ridicat nivel științific de **Dimitrie Gusti**⁸⁷. În cadrul acestui institut, organizat după norme moderne și actuale, în spiritul sociologiei științifice internaționale, a funcționat și o **Secție de Bibliologie**, unde se promovau noile concepții biblioteconomice. În studiul său intitulat **Cataloagele de bibliotecă, o problemă tehnică și culturală**, **N. Georgescu-Tistu** constată: "*Poate că nu-i problemă culturală mai acută decât nevoia de socializare a informației științifice. Este ceea ce încearcă, de altfel, să facă de câțiva timp asociațiile și congresele savante, revistele de specialitate și ceea ce constituie preocuparea de seamă a organizațiilor de cooperare intelectuală cu un caracter internațional, puse sub egida Societății Națiunilor. Pentru dezbaterrea unor asemenea probleme, Institutul Social Român și-a format în 1929, din inițiativa profesorului Dimitrie Gusti, o secție de bibliologie*"⁸⁸.

2.3.2. Conferința de Bibliologie la Universitatea din Cluj

Învățământul biblioteconomic și bibliologic la nivel superior, universitar este inaugurat în cadrul Facultății de Filosofie și Litere a Universității din Cluj, unde, începând cu anul 1932, funcționează prima **Conferință de Bibliologie**

⁸⁵ **Const. Moisil**, *Din istoria Școalei de Arhivistică*, București, 1941, p. 20 (Extras din *Hrisovul*, I, 1941); **Vezi și Dumitru H. Muster**, *Bibliografie-Bibliologie-Biblioteconomie. Lămuriri și precizări*, București, 1942 (Extras din *Hrisovul*, II, 1942).

⁸⁶ **N. Georgescu-Tistu**, *Cartea și bibliotecile. Studii de bibliologie*, București, 1972, p. 336.

⁸⁷ **Emanoil Bucuța**, *Institutul social român*, în *Boabe de grâu*, II, nr. 8-9, 1931, p. 369-386.

⁸⁸ În *Cartea și bibliotecile. Studii de bibliologie*, București, 1972, p. 122-138.

susținută de profesorul **Ioachim Crăciun**⁸⁹. Realizarea ei a fost posibilă prin eforturile lui Alexandru Lapedatu, Ioan Lupaș și Sextil Pușcariu, care au propus încă din 1928 înființarea la Cluj a unei astfel de conferințe, menită să asigure introducerea studenților în tehnica informării și muncii științifice⁹⁰. Lecția sa de deschidere, *O știință nouă, Bibliologia, în învățământul universitar din România*⁹¹, circumscrie noua disciplină în sfera preocupărilor științifice de la Universitatea din Cluj, precizându-i obiectivele și substanța ce va face subiectul cursurilor și aplicațiilor practice din cadrul seminariilor ce vor urma. Încercând să găsească cea mai potrivită structură a domeniului prin adaptarea concepției de la Școala de Arhivistică, Crăciun delimitează patru zone disciplinare în cadrul bibliologiei: *Bibliologia* propriu zisă care se ocupă cu cartea în sine, cu istoria cărții și condițiile ei materiale, precum și cu rolul ei în viața științifică și socială a popoarelor; *Bibliografia* care cuprinde descrierea cărților și semnarea lor în diferite repertorii sau cataloage; *Biblioteconomia* care studiază organizarea internă, funcționarea și istoricul bibliotecilor; *Bibliotecografia* care are ca scop descrierea bibliotecilor sub aspectul lor extern: clădiri, mobilier etc⁹².

În materialul citat mai sus, Crăciun subliniază faptul că obiectivul principal al studiului Bibliografiei va fi stabilirea unei metode de lucru uniforme, găsirea unui sistem pe care să-l accepte toată lumea, "*stabilirea, pe cât posibil, pe baza experienței altora, a unei metodologii bibliografice unitare care să ducă, eventual, la întocmirea unor reguli bibliografice uniforme*"⁹³ pentru alcătuirea, în viitor, a lucrărilor bibliografice care încă mai lipseau românilor: o bibliografie curentă, bibliografii retrospective complete, pe specialități, o bio-bibliografie a scriitorilor români, o bibliografie a bibliografiilor românești etc. Ca deziderat suprem, I. Crăciun stabilește înființarea unui Institut de Bibliografie care, cu un personal competent și pregătit la nivel superior, să aducă la îndeplinire toate obiectivele fixate mai sus⁹⁴.

Cursul de bibliologie al lui I. Crăciun a fost însoțit de un seminar în cadrul căruia se efectuau lucrări practice cu aplicarea tehnicilor de descriere a publicațiilor, de întocmire a referințelor bibliografice și a bibliografiilor propriu zise. Un loc de seamă în activitatea științifică a lui Ioachim Crăciun îl ocupă

⁸⁹ În anul 1946, Conferința de Bibliologie se va transforma în catedra de *Istoriografie română și științele auxiliare*, cf. Decretului –Lege publicat în Monitorul Oficial, P.I., nr. 144, 25 iunie 1946, p. 6509.

⁹⁰ Nicolae Edroiu, *Ioachim Crăciun (1898-1971) și Bibliologia românească*, în *Bibliotheca Bibliologica*, nr. 1(20), 1994, p. 3-35.

⁹¹ În *Bibliotheca Bibliologica*, nr. 1, 1933.

⁹² **Ioachim Crăciun**, *O nouă știință, Bibliologia, în învățământul universitar din România*, în *Ibidem*, p. 10-11.

⁹³ *Ibidem*, p. 16-17.

⁹⁴ *Ibidem*, p. 21.

colecția *Bibliotheca Bibliologica*, inițiată și coordonată de el, colecție care a apărut fără încetare între anii 1933-1946⁹⁵. Alături de repertoriile bibliografice realizate de cadrele didactice de la universitate și de bibliografi clujeni - contribuții de o înaltă ținută științifică, în *Bibliotheca Bibliologica* au apărut și multe bio-bibliografii ale unor personalități din viața culturală și științifică românească, continuând astfel inițiativa lui Al.-Sadi Ionescu, lansată la începutul secolului prin articolul *Tovarăși de muncă dispăruți. Note biografice și bibliografice*⁹⁶. Mari oameni de știință și de cultură, ca Gheorghe Bogdan-Duică, Alexandru Lapedatu, Ioan Bianu, Al.-Sadi Ionescu, Sextil Pușcariu, Episcopul Nicolae Colan, Vasile Bogrea, Ioan Lupaș, au fost prezentați în cadrul bio-bibliografiilor acestei colecții.

Prin activitatea bibliografică neobosită desfășurată de Ioachim Crăciun atât în cadrul Institutului de Istorie Națională, sub auspiciile căruia apar, în *Anuarul* Institutului, bibliografiile *Istoriografia românească în 1921 și 1922*, *Istoriografia românească în 1923 și 1924*, *Istoriografia Română în 1925 și 1926*⁹⁷, cât și în cadrul Conferinței de Bibliologie a Universității, prin numeroasele lucrări de specialitate publicate, dintre care amintim *Bibliografia Transilvaniei Românești 1916-1936*, apărută la București, în 1937 și *Bibliografia la români. O încercare de bibliografie a bibliografiilor românești* (1928), prima bibliografie românească cu caracter terțiar, Ioachim Crăciun rămâne întemeietorul școlii bibliografice clujene⁹⁸.

2.3.3. Conferința de Bibliologie la Universitatea din București

La București se creează în această perioadă un al doilea centru bibliologic și bibliografic în care pregătirea profesonală a a viitorilor bibliotecari se desfășoară la nivel academic. În cadrul Facultății de Filosofie și Litere a Universității din București, în anul 1936, N. Georgescu-Tistu inaugurează a doua Conferință de Bibliologie din România, cu prelegerea *Introducere în Bibliologie*.

Prin poziția pe care o adoptă în legătură cu problemele de delimitare și definire a domeniului, N. Georgescu-Tistu se orientează spre concepția generală asupra cărții a lui P. Otlet, din 1903, care a numit toate disciplinele ce se coagulau în jurul cărții - "științe bibliologice". De altfel, și celelalte structuri disciplinare adoptate la Școala de Arhivistică din București și la Conferința de

⁹⁵ Colecția se reia, începând din anul 1994 - serie nouă, nr. 1(20), sub îngrijirea Prof. Univ. Dr. Nicolae Edroiu.

⁹⁶ Barbu Theodorescu, *Istoria bibliografiei române*, București, 1972, p. 108.

⁹⁷ Ioachim Crăciun, *Câteva amintiri și precizări despre începuturile Bibliologiei la Cluj*, în *Studia bibliologica*, II, 1967, p. 31-147.

⁹⁸ Nicolae Edroiu, *op.cit.* p. 23.

la Cluj, aveau ca punct de origine, cu mici diferențe, viziunea lui Otlet. El considera că științele bibliologice integrează o parte practică, compusă din *Bibliotehnia* - tehnica operațiilor materiale și *Biblioteconomia* - dispozițiile relative la organizarea cărții; o parte teoretică - *Bibliologia* propriu zisă; și o parte descriptivă - *Bibliografia*, în sensul general al cuvântului, adică descrierea cărților și înmănușarea lor în diferite repertorii sau cataloage⁹⁹.

Cursurile de Bibliologie pe care profesorul N. Georgescu-Tistu le predă la Universitate erau însoțite de lecții de aplicații practice iar din anul școlar 1942-1943, ca o completare a acestora, Georgescu-Tistu a organizat un cerc de studii bibliologice, unde se susțineau comunicări libere pe teme din viața cărții și a bibliotecii¹⁰⁰. Aceste comunicări erau ținute de specialiști în domeniu și de studenți și erau întotdeauna urmate de dezbateri și discuții pe temele audiate. În primul an de activitate, s-au ținut aproape 30 comunicări dintre care cele mai reușite au apărut în întregime sau în rezumat în *Scriptum. Buletinul Seminarului de Bibliologie*. Comunicările au fost grupate în jurul a trei teme principale: istoria scrisului și a cărții, terminologia cărții și probleme de catalografie¹⁰¹.

Urmărind dezvoltarea domeniului și dincolo de cadrul universitar, N. Georgescu-Tistu publică o serie de lucrări bibliologice și bibliografice prin care contribuie masiv la dezvoltarea științei bibliografice și documentare românești în prima jumătate a secolului al XX-lea. Astfel, publică lucrări ca: *Bibliografia literară română* care este, alături de *Bibliografia la români* a lui Ioachim Crăciun pomenită mai sus și de lucrarea lui Gh. Cardaș, *Tratat de bibliografie*¹⁰², printre primele sinteze ale bibliografiilor românești; *Bibliografia publicațiilor privitoare la cultura românească veche*, publicată în *Cercetări literare* și realizată cu studenții de la Facultatea de Litere ai profesorului N. Cartoian, o bibliografie curentă specială privind literatura română veche; *Orientări bibliologice*, primul volum de teorie bibliologică apărut la noi, adună șapte studii pe teme de specialitate, publicate cu diferite ocazii etc.

În atmosfera de efervescență spirituală care caracteriza deceniile trei și patru ale secolului XX, în jurul centrelor bibliografice de la Cluj și București și ca urmare a nevoii tot mai acute de informație curentă în toate domeniile științifice și culturale, au apărut o serie de bibliografii curente foarte valoroase, instrumente de informare prețioase pentru oamenii de știință și cercetători.

⁹⁹ N. Georgescu-Tistu, *Domeniul și însemnătatea bibliologiei*, în *Cartea și bibliotecile. Studii de bibliologie*, București, 1972, p. 67-76.

¹⁰⁰ M. Zamatin, *Din activitatea Cercului de bibliologie din București (1942-1948)*, în *Studii și cercetări de documentare și bibliologie*, 7, nr. 1, 1965, p. 83-85.

¹⁰¹ *Un cerc de studii bibliologice*, în *Buletinul Centrului Român de Documentație*, IV, nr. 1-4, 1943, p. 32-33.

¹⁰² București, 1931, 391 p. Pag. 279-380 conțin *Bibliografia bibliografiilor românești*.

Menționăm în acest context *bibliografiile curente cu caracter special asupra literaturii române* ale lui Gh. Adamescu, *Contribuțiune la bibliografia românească. Istoria literaturii române. Texte și autori 1500-1925*, publicată în 3 vol., între anii 1921-1928; asupra *istoriei românilor* - bibliografiile lui Ioachim Crăciun, *Istoriografia română*, acoperind anii 1921-1926, publicate în *Anuarul Institutului de Istorie Națională din Cluj* și bibliografiile lui C. C. Giurescu, *Considerații asupra istoriografiei românești în ultimii douăzeci de ani*, publicate în București, în *Revista istorică*, în 1926, nr. 7-9; asupra *folclorului românesc* - Ion Mușlea, *Bibliografia folclorului românesc*, publicată în *Anuarul Arhivei de Folclor*, pe anii 1930-1943 la Cluj¹⁰³; asupra *filologiei românești* - *Revista periodicelor*, publicată de colectivul de lingviști de la Muzeul Limbii Române din Cluj, sub îndrumarea lui Sextil Pușcariu, în revista *Dacoromania*, începând cu anul II, în 1922¹⁰⁴. Acestea sunt doar câteva dintre cele mai reprezentative bibliografii curente speciale, foarte numeroase care au apărut începând cu anii douăzeci și care au sporit pentru oamenii de știință și cercetători, resursele de instrumente de informare științifică.

2.4. Începuturile documentării științifice românești

2.4.1. Precursorii metodelor moderne și sistematice de documentare

În perioada de după primul război mondial, preocupările pentru o documentare sistematică, exactă și eficientă se intensifică, în special în cadrul bibliotecilor institutelor de învățământ superior, care acumulează importante fonduri documentare. Tot acum se organizează primele nuclee de specialitate în cadrul unor institute de cercetare, asociații științifice, întreprinderi. Dintre instituțiile care desfășurau o activitate de documentare pe baze moderne care dețineau și importante fonduri se pot aminti: Biblioteca Academiei Române, bibliotecile fundațiilor universitare, bibliotecile speciale de pe lângă facultățile universităților și din cadrul unor ministere tehnice și economice, arhivele etc.¹⁰⁵.

În acest context, Biblioteconomia, Bibliografia și Documentarea românească intră într-o nouă fază de dezvoltare, în care nevoia de instrumente eficiente de informare științifică se impune tot mai puternic. Pentru orice activitate intelectuală, indiferent de domeniu, o bună documentare depinde de modul în care informațiile cele mai recente ajung la cititor, de volumul de

¹⁰³ Doina Curticean, *Ion Mușlea și Bibliologia*, în Biblioteca și cercetarea, IV, 1980, p. 71-84.

¹⁰⁴ Barbu Theodorescu, *op.cit.*, p. 130-165.

¹⁰⁵ Dimitrie Drăgulănescu, *Începuturile documentării în România*, în Studii și cercetări de documentare și bibliologie, 6, nr. 1, 1964, p. 61-67.

informații la care are acesta acces și de corectitudinea și acuratețea lor. Odată cu dezvoltarea masivă a științelor teoretice și aplicate, odată cu dezvoltarea tehnicii moderne, cantitatea de informații care se produce în mod continuu ajunge să depășească capacitatea cititorului de a o accesa. În aceste condiții, așa cum afirmă **Sextil Pușcariu** într-un articol din *Dacoromania*, "*singurul remediu ... este disciplinarea activității individuale și organizarea activității colective, printr-o colaborare inteligentă și prin cooperare internațională bine coordonată*"¹⁰⁶. Cadrul pentru cooperarea internațională în domeniul informării și documentării științifice exista, oferit de organisme internaționale și de instituțiile de specialitate care funcționau: Institutul Internațional de Bibliografie și apoi Institutul Internațional de Documentare (FID), IFLA, Institutul Internațional de Cooperare Intelectuală din cadrul Societății Națiunilor etc. Era acum important ca și pe plan intern să se realizeze cadrul necesar unei bune activități de documentare științifică.

Principiile moderne expuse de Pușcariu erau deja aplicate la Cluj, în cadrul *Muzeului Limbii Române*, înființat de el în 1920, unde a pus bazele bibliografiei filologice române prin *Revista periodicelor*, bibliografia curentă analitică¹⁰⁷ publicată în cadrul *Dacoromaniei*, la care au lucrat multe personalități de seamă printre care și N. Georgescu-Tistu. Importanța pe care întreg colectivul de la *Muzeul Limbii Române* îl acorda domeniului bibliografic rezultă și din statutul Muzeului, unde bibliografiile sunt menționate printre lucrările pe care își propun să le realizeze în decursul activității lor viitoare. Înțelegând utilitatea practică a studiilor bibliografice și rolul lor esențial pentru cercetările savanților din orice ramură, în condițiile progresului vertiginos al științei, Sextil Pușcariu pledează pentru organizarea de biblioteci cu cataloage raționale, pentru realizarea de instrumente bibliografice care să scutească pe cercețător de osteneala de a-și aduna el însuși materialul de studiu¹⁰⁸.

Aceeași atitudine față de activitatea de cercetare științifică, susținută de rigoarea metodică pe care o asigură bibliotecile și instrumentele de informare și documentare, o au, alături de alte personalități ale vieții științifice și culturale românești, **Emil Racoviță**¹⁰⁹, profesor la Universitatea din Cluj și **Constantin**

¹⁰⁶ **Sextil Pușcariu**, *Pour l'organisation du travail scientifique. La fiche internationale. - L'index général*, în *Dacoromania*, IV, 1924-1926, P. 1. Studii, p. 1-11.

¹⁰⁷ **N. Georgescu-Tistu**, *Din frământările de început ale bibliologiei române*, în *Studia bibliologica*, II, 1967, p. 3-29.

¹⁰⁸ **Mircea Vaida**, *Sextil Pușcariu, critic și istoric literar*, Cluj, 1972, p. 75; **Vezi și Elisabeta Faiciuc**, *Rolul lui S. Pușcariu - primul rector al Universității Românești din Cluj, în reorganizarea documentării științifice în capitala Ardealului*, în *Biblioteca*, nr. 8-10, 1994, p. 58-61.

¹⁰⁹ **Emil Racoviță**, *Problema bibliografică clujeană și rezolvarea ei*, în *Catalogul revistelor științifice și medicale din Cluj*, Cluj, 1926, p. I-XXIV.

Motaș de la Iași, care susțin necesitatea specializării bibliotecilor, a cooperării lor pe baze moderne în problema completării raționale a colecțiilor și a exploatării în comun a tuturor resurselor de care acestea dispun. Dezideratul oamenilor de știință și al cercetătorilor este formulat cu multă claritate de **Constantin Motaș**, într-un articol publicat în *Revista Științifică „V. Adamachi”*, unde susține că „*este nevoie de a lua măsuri urgente ca să se alcătuiască mai întâi un repertoriu pe specialități de toate revistele care se găsesc în diferite biblioteci, începînd cu aceea a Academiei și sfîrșind cu bibliotecile laboratoarelor, clinicilor, seminariilor*” pentru a se putea ști exact „*numărul periodicelor care există în țară, unde anume se găsesc și de la ce an pînă la ce an...*”¹¹⁰. În acest context, *catalogoagele colective* câștigă tot mai mult teren în Bibliografia românească, ca o nouă formă de evidență și semnalare colectivă, generală a materialelor științifice existente în biblioteci.

Primul instrument de informare în acest sens, și cel mai valoros, atât din punct de vedere calitativ, cât și al metodologiei de descriere bibliografică aplicate, a fost *Catalogul colectiv al revistelor științifice și medicale din Cluj*, realizat de **E. Racoviță** și **A. Valentiny** în 1926 - menționat deja în alt context. Ideea alcătuirii unui astfel de instrument de informare, care facilitează accesul oamenilor de știință la informația de care au nevoie, indiferent de locul unde s-ar afla sursa de informare căutată, este preluată și de **Simion Tovar**, care alcătuiește *Indexul periodicelor medicale existente în bibliotecile din București*, publicat în 1927 și, mai târziu, de **Ștefan Vencov**, care publică în 1932, *Catalogul revistelor periodice științifice ce se găsesc în bibliotecile din București*. Din păcate, șirul realizărilor instrumentelor de informare colectivă asupra colecțiilor de documente existente în bibliotecile din România se întrerupe, odată cu catalogul lui Vencov, pentru o lungă perioadă de timp — până în primii ani după cel de-al doilea război mondial.

Concepția lui **Emil Racoviță**¹¹¹ cu privire la realizarea unor documente secundare colective care să ofere o privire de ansamblu asupra tuturor resurselor existente în bibliotecile și instituțiile de informare pe plan local, regional și național, se încadrează în direcțiile de acțiune ale institutelor internaționale de specialitate. În 1947, curînd după momentul apariției cataloagelor colective în România, UNESCO va studia condițiile în care s-ar putea constitui un "catalog colectiv" european, ca primă etapă în realizarea de cataloage colective continentale, ansamblul cărora va forma un "catalog colectiv mondial"¹¹².

¹¹⁰ **Constantin Motaș**, *Organizarea muncii științifice în România*, în *Revista științifică „V. Adamachi”*, 25, nr. 3, 1939, p. 151-153.

¹¹¹ **Ioan Lupu**, *Un precursor al documentării științifice românești*, în *Studii și cercetări de bibliologie*, II, 1957, p. 53-70.

¹¹² **Louise-Noëlle Malclès**, *Manuel de bibliographie*, Paris, 1975, p. 39.

2.4.2. Centrul Român de Documentație

Un moment important în evoluția mișcării documentare științifice românești este reprezentat de înființarea *Centrul Român de Documentație*. Încă din 1935, un proiect de statut prevedea înființarea unui Comitet național român de documentare, cu scopul de a face accesibile produsele muncii intelectuale prin organizarea, dezvoltarea și propagarea documentării¹¹³. Un astfel de organism se va înființa doar în 1940 și va avea drept scop, așa cum se specifică în *Apelul societății*, "dezvoltarea și organizarea producerii, păstrării, clasării și difuzării cunoștințelor, informațiilor și documentelor de orice formă și crearea unei rețele naționale de documentație cu organe în toate centrele culturale ale țării"¹¹⁴. Acțiunea Centrului se va baza în primul rând pe organismele de documentare deja existente în țară, se spune în continuare în *Apel*, a serviciilor publice și private de studii, a institutelor de cercetări, a instituțiilor producătoare și depozitare de documente de orice fel. Membri ai C.R.D. pot fi persoane fizice și juridice: specialiști în documentare, biblioteci, oficii de documentare, servicii de studii, institute de cercetări, întreprinderi diverse care aderă la scopurile declarate ale Centrului și contribuie la realizarea lor. C.R.D. se finanța din donații, diverse contribuții ale unor institute de cercetare sau ministere, plăți pentru servicii de informare prestate, cotizații etc. Imediat după înființare a fost acceptat ca reprezentant național în *Federația Internațională de Documentare* și va continua să reprezinte România până în anul 1944, când își încetează activitatea.

Începând cu anul 1940, C.R.D. va edita o revistă proprie de specialitate - *Buletin de studii și informație documentară* care, din al doilea an de apariție își va schimba titlul în *Buletinul Centrului Român de Documentație*. Sub coordonarea lui Dimitrie Drăgulănescu, Buletinul a beneficiat de contribuția valoroasă a unor colaboratori de seamă, specialiști ai domeniului care au publicat articole, note, comentarii și informații interesând munca intelectuală, documentarea, cartea și biblioteca. Prin nivelul științific ridicat al materialului publicat, Buletinul va deveni una dintre cele mai valoroase publicații din domeniul documentării științifice.

Inginerul Dimitrie Drăgulănescu, promotorul cel mai entuziast al disciplinei care, în decursul ultimilor ani prindea tot mai mult teren și în România, a fost primul specialist care a prezentat, în articolele sale, noile noțiuni și concepte, viziuni și direcții de acțiune ale documentării științifice. El face foarte clar delimitarea între informație, idee, document - elementele fundamentale, primare, cu care operează această disciplină. "O idee", afirmă Drăgulănescu, este "*produsul prezenței simultane a două sau mai multe articole de cunoaștere*

¹¹³ Dimitrie Drăgulănescu, *op.cit.*, p. 64.

¹¹⁴ Centrul Român de Documentație, *Apel*, în Buletinul Centrului Român de Documentație, II, nr. 3-4, 1942, p. 14.

(informații, n.n.) într-un același spirit omenesc, suficient de informat pentru a distinge fiecare articol de fondul pe care se proiectează și a deosebi relații utile între ele¹¹⁵. Sub numele generic de *document*, spune în continuare autorul, "trebuie înțeles orice material purtând semne și reprezentând idei, care poate fi tradus direct sau indirect în termeni de limbaj și este destinat a fi consultat și comunicat. În acest sens, documentul nu mai este astăzi exclusiv cartea și imprimatul. Dacă acestea au încă întâietate, ele suferă concurența celorlalte forme de documente: fotografia, filmul, discul sonor, informația radiofonică etc. Tot ce privește producerea, conservarea, ordonarea și utilizarea documentelor ca surse de cunoaștere aparține domeniului și funcțiunilor documentației" [subl. n.]. Sarcina documentaristului este identificarea informațiilor din documente, indiferent de tipul acestora, codificarea lor prin limbaj natural sau convențional și crearea de relații între ele în așa fel încât să fie cât mai ușor regăsite de cei interesați.

În darea de seamă asupra primului an de activitate a C. R. D., afirmând încă o dată că problemele unei informări și documentări științifice nu se pot rezolva metodic decât într-un organism central care, prin colaborare și schimb de experiență, poate aduce cele mai bune soluții, Drăgulănescu face o trecere în revistă a aspectelor practice ale documentației cu scopul de a evidenția, din nou, aria extinsă de acțiune a acestui domeniu¹¹⁶. Se referă aici, în detaliu, la producerea documentelor, colectarea și conservarea documentelor, clasificarea documentelor (cu accent deosebit pe CZU), utilizarea documentelor (unde include documentația bibliografică, oficiile de documentare bibliografică, publicațiile și serviciile documentare), mijloacele auxiliare și tehnice pentru munca intelectuală și propaganda documentară (prin conferințe, congrese, cursuri, expoziții etc.).

2.4.3. Periodice de specialitate în perioada interbelică

Mediul științific prielnic evoluției Bibliologiei și Documentării din prima jumătate a secolului XX, întreținut prin inițierea cursurilor de Bibliologie la nivel academic la Cluj și București, prin manifestările publice și lucrările desfășurate la Academia Română¹¹⁷, prin înființarea unor institute și organisme cu importante preocupări în domeniu (Institutul Social Român, Institutul de Literatură și Bibliografie, Muzeul Limbii Române, Institutul de Istorie Literară

¹¹⁵ **Dimitrie Drăgulănescu**, *Clasificarea și catalogarea în documentație. Introducere în catalografie*, în Buletinul Centrului Român de Documentație, IV, nr. 1-4, 1943, p. 11-19.

¹¹⁶ *Idem*, *Dare de seamă asupra activității Centrului Român de Documentație pe anul 1941*, în *Ibidem*, III, nr. 1-4, 1942, p. 21-25.

¹¹⁷ **Dimitrie Drăgulănescu**, *Rolul Bibliotecii Academiei în dezvoltarea documentării în țara noastră*, în Studii și cercetări de documentare și bibliologie, 9, nr. 2-3, 1967, p. 375-379.

și Folclor, C.R.D. etc.), prin dezvoltarea bibliotecilor centrelor universitare¹¹⁸, a fost susținut și de apariția unor valoroase reviste de specialitate coordonate de persoane cu o vastă cultură și temeinică pregătire.

Menționăm câteva titluri: **Buletinul cărții**, apărut între anii 1923-1924 sub conducerea lui Emanoil Bucuța și Perpessicius, este una dintre cele mai bune reviste de specialitate care continuă tradiția instituită la început de secol de Nerva Hodoș prin *Revista bibliografică*¹¹⁹; **Boabe de grâu**, apărută între anii 1930-1934 sub coordonarea aceluiași Emanoil Bucuța, cuprinde studii monografice și articole de înaltă ținută intelectuală, semnate de personalități culturale importante ale vremii, în condiții grafice de excepție; **Revista arhivelor**, condusă de Constantin Moisil și apoi de Aurelian Sacerdoțeanu, editată între anii 1924-1947, conține studii valoroase asupra arhivelor aflate la București și în țară, cu multiple inițiative privind organizarea muncii intelectuale; **Hrisovul**, Buletinul Școalei de Arhivistică, editat între anii 1941-1947 și dedicat cu preponderență aspectului didactic al activității din domeniu; **Scriptum**, Buletinul Seminarului de Bibliologie din cadrul Facultății de Litere din București, apărut în anul 1943 sub coordonarea lui N. Georgescu-Tistu care cuprinde importante contribuții din domeniul cărții; **Buletinul bibliotecii Academiei de înalte studii comerciale și industriale** din București, apărut între anii 1935-1940 sub îndrumarea Cristinei Tuduri și avându-l colaborator permanent pe Theodor Ludu, publică articole de tehnică bibliotecară și documentare, recenzii de cărți și periodice, repartizate pe domenii în ordinea alfabetică a descriptorilor și bibliografii din literatura economică, socială, politică și juridică românească și străină, ordonată după clasele CZU¹²⁰; **Buletinul de studii și informații documentare**, devenit **Buletinul Centrului Român de Documentație**, publicat între anii 1940-1944 sub coordonarea lui Dimitrie Drăgulănescu în scopul de a promova activitatea științifică bazată pe tehnicile moderne de documentare și informare¹²¹. Între anii 1936-1938, apare revista **TOT: publicație bilunară cu index alfabetic: opis cronologic cuprinzând pe scurt tot ce s-a produs în România: evenimentele politice, economice, sociale, științifice, artistice etc.** De la numărul 1, 1938, se

¹¹⁸ Theodor Ludu, *Armonizări bibliologice și sugestii catalogafice*, Brașov, 1944, 27 p. (Extras din "Scriptum", I, 1944).

¹¹⁹ Alexandru Duțu, *Revista bibliografică (1903-1904) a lui Nerva Hodoș*, în *Studii și cercetări de bibliologie*, I, 1955, p. 265-269.

¹²⁰ Articolul Cristinei Tuduri, *Biblioteca. Introducere în studiul științei bibliotecare*, publicat în Buletinul bibliotecii, anul I, nr. 1, 1935, p. 3-17, include o și consistentă bibliografie din literatura străină de biblioteconomie.

¹²¹ Barbu Theodorescu, *op.cit.*, p. 137-156. În cadrul capitolului *Revistele bibliografice*, autorul redă cuprinsul integral al Buletinului bibliotecii Academiei de înalte studii comerciale și industriale și al Buletinului C.R.D., pe întreaga lor perioadă de apariție. De asemenea, prezintă o imagine generală cuprinzătoare asupra publicațiilor cu preocupări bibliologice din această perioadă, chiar dacă unele au avut doar o apariție sporadică.

menționează: Organ al Institutului Românesc de Documentare. Deși nu are în substanță și preocupări, caracter strict bibliologic, această publicație cu caracter inedit, susținută de ambiția de a prezenta - exhaustiv - întreaga suită de evenimente din România, ni se pare interesantă prin obiectivul stabilit - de a deveni o *sursă curentă de informare rapidă* - și prin modul de prelucrare și redare a informațiilor.

Importanța informării și documentării științifice pentru dezvoltarea societății sub toate aspectele, a fost recunoscută în permanență și pe plan național. Este suficient să amintim eforturile de organizare și structurare pe principii moderne a domeniului, efectuate de numeroși oameni de știință, recunoscuți pe plan național și internațional¹²², cele din cadrul Bibliotecii Academiei, ca centru științific național de studii și cercetări în domeniul Bibliologiei și Documentării și apoi cele desfășurate în cadrul *Centrului Român de Documentație*, pe perioada funcționării sale, între 1940-1944. Ca reprezentant al României la FID și în dorința de a orienta activitatea de informare pe direcțiile cele mai moderne și mai eficiente, care să asigure rezultate practice cât mai rapide¹²³, Centrul Român de Documentație a avut o contribuție valoroasă la reorientarea întregii concepții asupra documentării științifice, în direcțiile impuse de dezvoltarea domeniului pe plan mondial.

¹²² Vezi: Emil G. Racoviță, *Prefață*, în A. Valentiny, *Catalogul revistelor științifice și medicale din Cluj*, Cluj, 1926, p. I-XXIV; Dimitrie Drăgulănescu, contribuții publicate în *Buletin de studii și informație documentară*, 1940, continuat de *Buletinul C.R.D.*, 1941-1944; C. Motaș, *Organizarea muncii științifice în România*, în Revista științifică "V. Adamachi", 25, nr. 3, 1939, p. 151-153

¹²³ Pia Atanasiu, *Unele aspecte ale cercetării în domeniul informării*, în Studii și cercetări de documentare și bibliologie, 8, nr. 2, 1966, p. 143-161.

REPERE ALE DOMENIULUI BIBLIOGRAFIC ȘI DOCUMENTAR ÎN ROMÂNIA, DUPĂ 1945

3.1. Noi orientări de ordin administrativ și legislativ

Schimbările petrecute la nivel național în întregul context social, politic și economic după cel de-al doilea război mondial au afectat profund sistemul instituțiilor și organismelor implicate în activitatea de informare și documentare. Primul act normativ emis după anul 1945, cu efecte multiple asupra domeniului bibliologic și documentar al României, a fost HCM nr. 1542 din 29 decembrie 1951. Este hotărârea legislativă care impune puternice presiuni politice și o ideologizare excesivă a bibliotecilor, a centrelor și oficiilor de informare și documentare existente în sistem. Măsurile care trebuiau luate ca urmare a aplicării acestei hotărâri, vizau sporirea controlului birocratic și centralizat de stat asupra activității din aceste instituții, epurarea fondurilor documentare după criterii ideologice, întocmirea și editarea listelor de publicații „interzise”, prin care se limita drastic și abuziv libera circulație a ideilor și a dreptului la informare¹, condiționări ideologice și politice ale angajărilor de personal, etc.

Dincolo de consecințele ei restrictive și puternic politizante, hotărârea legislativă din 1951 a avut și efecte salutare care, într-un alt context social și politic, ar fi putut imprima activității bibliotecare, de informare și documentare, în timp, un curs evolutiv. În primul rând, înființarea a numeroase noi biblioteci - regionale, raionale, sindicale, de cartier, pentru copii și tineret, sătești, comunale² etc.- și crearea unui număr de noi instituții cu atribuții informative a determinat extinderea și dinamizarea rețelei de biblioteci

¹ Art. 7, punctul b) atribuie Direcției Generale a Presei și Tipăriturilor de pe lângă Consiliul de Miniștri și Comitetului pentru Așezămintele Culturale sarcina de a edita lista tipăriturilor ce urmează a fi scoase din biblioteci și obligația de a controla permanent conținutul politic al fondurilor de cărți din bibliotecile de toate categoriile. Broșurile și listele cuprinzând publicațiile scoase din circulație apăruseră ca urmare a aplicării art. 16 din Convenția de armistițiu între România și Puterile Aliate, prin Comunicatul Comisiei române pentru aplicarea armistițiului din 17 dec. 1944. Se constituie, astfel, celebrul *Fond secret* sau *special* de publicații retrase din circuitul public. Cf. Ion Mamina, *Apariția « Fondului special » în biblioteci* în Revista BNR, IX, nr. 2, 2003, p. 60-68

² Veronica Aldea și Adriana Gagea, *Scurt istoric cronologic al înființării bibliotecilor populare de cartier 1949-1968*, în Biblioteca Bucureștilor, VI, nr. 7, 2003, p. 2-7.

publice. Prin art. 4, se prevede înființarea *Bibliotecii Centrale de Stat*, cu statut de bibliotecă națională și coordonatoare a întregii rețele de biblioteci publice și se impune obligativitatea „*utilizării de forme unice de evidență și de statistică în toate bibliotecile științifice, de documentare, de masă și școlare*”³. Aplicarea strictă a unei astfel de prevederi ar fi avut ca efect uniformizarea tehnicilor de bibliotecă și stabilirea, în consecință, a unui limbaj comun în evidența și descrierea publicațiilor, ca prim pas în realizarea unui sistem național de biblioteci.

Prin același HCM se reglementează crearea *Fondului de stat al cărții*, însărcinat cu înzestrarea bibliotecilor publice nou înființate prin redirectionarea unor fonduri și dirijarea dubletelor, și înființarea, în 1952, a *Camerei Cărții*, instituție cu atribuții de înregistrare și evidență a întregii producții editoriale la nivel național. La momentul înființării Camerei Cărții⁴, s-a considerat că o astfel de instituție răspundea necesității de a controla, cu mai multă eficacitate, felul în care editurile și tipografiile își îndeplineau obligațiile ce le reveneau ca efect al legii depozitului legal și de a prelucra cu promptitudine aparițiile editoriale, cărți sau periodice, pentru a putea fi semnalate în buletinele naționale curente, astfel încât întreg tabloul publicistic românesc să fie accesibil cât mai curând oamenilor de știință, de cultură și cercetătorilor.

În ceea ce privește activitatea bibliografică și de informare, această hotărâre reglementează obligativitatea Bibliotecii Academiei, a institutelor de cercetare științifică, a bibliotecilor universitare, a bibliotecilor documentare și a centrelor de informare și documentare, de a realiza periodic indici bibliografici, ghiduri și buletine de semnalare, materiale informative și bibliografii de recomandare din diferite domenii științifice și culturale, adresate specialiștilor din domeniile de resort. De asemenea, se recomandă Bibliotecii Academiei întocmirea *bibliografiei române retrospective* a tuturor publicațiilor apărute din 1944 până în 1952, când se va începe editarea *bibliografiei naționale curente*, și de a edita materiale informative și metodologice pentru îndrumarea activității de informare a bibliotecilor științifice.

Activitatea bibliografică desfășurată în cadrul Camerei Cărții, în scurtă ei perioadă de existență, între 1952 și 1956, când a fost integrată Bibliotecii Centrale de Stat, s-a axat pe realizarea *bibliografiei naționale*

³ Mircea Regneală, *Studii și cercetări de biblioteconomie*, Constanța, 2001, p. 332.

⁴ Ca instituție cu funcții de agenție bibliografică națională, Camera Cărții a fost preluată după model sovietic. Totuși, ideea unei agenții naționale cu atribuții de control bibliografic al întregii producții naționale editoriale era promovată și pe plan mondial.

curente, publicație bibliografică cu apariție regulată, esențială în cultura fiecărei națiuni. Pe parcursul activității de descriere bibliografică a publicațiilor depozitului legal, care urmau să fie incluse în cele două serii ale bibliografiei naționale curente, s-a încercat prelucrarea externă unitară a publicațiilor noi⁵, pe fișe tipărite care să se regăsească apoi în cataloagele bibliotecilor și oficiilor de informare și documentare cărora le erau expediate. În anul 1952 apare primul fascicol al *Buletinului bibliografic al Camerei Cărții din RPR*, incluzând producția națională de carte din România⁶ și în anul 1953, *Buletinul bibliografic al Camerei Cărții din RPR. Articole de ziare și reviste, recenzii*⁷, pentru contribuțiile editate în publicații seriale.

3.2. Evoluția activității bibliografice din cadrul sistemului informativ național

Sistemul instituțional în cadrul căruia structurile de informare și documentare funcționau, la începutul anilor '50, era compus dintr-o serie de unități bine conturate, unele dintre ele cu o tradiție solidă, afirmată cu presanță pe parcursul a decenii de existență și activitate. Ca urmare a restructurării masive a întregii zone informative, aplicate atât pe plan extra- și inter-instituțional, cât și în interiorul schemelor de funcționare, tabloul general se modifică, se completează și se dezvoltă puternic. Modificările majore se constată la nivelul deceniilor 6 și 7, când rețelele de biblioteci și centre de informare, deja existente, se extind și se diversifică, prin apariția a noi instituții, cu noi valențe informative. Astfel, începând cu perioada amintită, în funcție de domeniile de interes și de nivelul de complexitate a nevoilor lor de informare, cititorii puteau apela pentru studiu, cercetare științifică sau diverse alte servicii, la:

a). **Biblioteca Academiei Române** - sediul central din București, la bibliotecile **filialelor** Academiei Române, înființate la Cluj, Iași, Timișoara, Târgu Mureș și la **rețeaua bibliotecilor științifice** ale numeroaselor centre și institute de cercetare patronate de Academia Română, Academia de Științe Sociale și Politice, Academia de Științe Medicale și Academia de Științe Agricole și Silvicultură.

⁵ Descrierea cărților se face după *Tehnica de bibliotecă* a lui A.V. Klenov, iar ordonarea tematică este inspirată din clasificarea zecimală sovietică a lui L.N. Tropovskii.

⁶ Din 1953 - *Buletinul bibliografic al Camerei cărții din RPR. Cărți, albume, plicuri pliante*; 1954 - *Buletinul bibliografic al cărții. Cărți, broșuri, albume, plicuri pliante, note muzicale* (nr. 1-11). De la nr. 12, 1954 până în 1956: *Buletinul bibliografic. Seria A. Cărți, broșuri, albume, hărți, plicuri pliante, note muzicale*

⁷ Din 1954 - *Buletinul bibliografic al articolelor din presă* (nr. 1-9). De la nr. 10, 1954 până la sfârșitul anului 1956: *Buletinul bibliografic. Seria B. Articole și recenzii din presă*

b). **Rețeaua bibliotecilor din învățământ**, care îngloba bibliotecile universităților, ale institutelor de învățământ superior și bibliotecile școlare. Bibliotecile universitare, în special cele ale marilor centre academice din țară - București, Cluj și Iași - erau instituții cu fonduri de documente extrem de prețioase, adunate, prelucrate și valorificate pe parcursul a decenii de prestigioasă activitate.

c). **Biblioteca Centrală de Stat**⁸, ca bibliotecă națională, coordonatoare a întregii **rețele de biblioteci publice**. Numărul bibliotecilor publice a crescut masiv, ajungând la o bună reprezentare teritorială. La acestea se adăuga și **rețeaua bibliotecilor sindicale**, înființate în timp, de organizațiile sindicale din întreprinderi și alte unități.

d). **Institutul de Documentare, Bibliografie și Editură Tehnică**, devenit **Institutul Documentare Tehnică**, apoi **Institutul Național de Informare și Documentare Științifică și Tehnică** și, din 1974, **Institutul Național de Informare și Documentare**, coordonator al **rețelei de biblioteci tehnice departamentale** care includea bibliotecile centrelor și oficiilor de informare și documentare ale ministerelor economiei naționale - în special tehnice - bibliotecile institutelor de cercetare și proiectare, bibliotecile tehnice din întreprinderi și centre de cercetare agricolă, etc⁹.

e). Alte unități bibliotecare, deținătoare de fonduri extrem de prețioase, în special de colecții speciale, importante pentru cercetarea științifică și istorică a creației spirituale românești. Avem în vedere, aici, **bibliotecile documentare**, nu foarte numeroase, dar fundamentale pentru studiul în domeniu: Biblioteca Muzeului „Brukenthal” din Sibiu, Biblioteca Documentară „Teleki-Bolyai” din Târgu Mureș, Biblioteca Colegiului Bethlen din Aiud¹⁰, Biblioteca Batthyaneum din Alba Iulia¹¹.

În marile instituții documentare, activitatea bibliografică de prelucrare informativă a fondurilor deținute și de editare a instrumentelor de informare utile în învățământ și în cercetarea științifică, se desfășura în departamente sau sectoare speciale de informare bibliografică și documentară. La Biblioteca Academiei, sectorul activității bibliografice a fost lărgit și restructurat, în anul 1949, când s-a înființat *Serviciul de bibliografie și documentare*. În 1954, din acesta s-au desprins *Sectorul bibliografic*, care a continuat tradiția realizării bibliografiilor naționale retrospective, a biobibliografiilor, a

⁸ Din 1990 – Biblioteca Națională a României.

⁹ **Dimitrie Drăgulănescu și Valeriu Moldoveanu**, *Istoria documentării: de la dieci la calculator*. București, 2002, p. 138.

¹⁰ În prezent, aparține secției de Colecții speciale a Bibliotecii Centrale Universitare „L. Blaga”, Cluj-Napoca.

¹¹ Inclusă în structura Bibliotecii Naționale a României, ca bibliotecă filială.

bibliografii de specialitate, și a altor repertorii bibliografice cu caracter general și *Sectorul de informare științifică*, însărcinat cu organizarea și derularea documentării curente¹². La Biblioteca Centrală de Stat, în 1955, s-au organizat și integrat în schema generală de funcționare, un sector bibliografic, un serviciu metodologic și un cabinet bibliologic, cu sarcini bine conturate în cadrul activității bibliografice și informative a bibliotecii. La marile biblioteci universitare, s-au înființat, în anii 50 - 60, servicii de informare bibliografică și documentară în cadrul cărora s-au realizat lucrări bibliografice de mare valoare pentru procesul de învățământ și cercetare. Iar Institutul de Documentare Tehnică a fost, din momentul inițial, conceput și structurat pe desfășurarea de activități de prelucrare bibliografică, analitică și de documentare pentru domeniile și zonele tematice pe care le deservea.

În aceste condiții, obiectivele principale și direcțiile de acțiune stabilite pentru dezvoltarea și diversificarea sectorului bibliografic și documentar vizau, pe de-o parte, reluarea și finalizarea unor opere bibliografice de mare anvergură, în special cele stabilite prin marele plan bibliografic al Academiei Române, în 1895 și, pe de altă parte, inițierea unor noi lucrări bibliografice și documentare, pentru completarea și extinderea ariei de cuprindere a instrumentelor de informare.

3.2.1. Bibliografia Națională a României.

Având în vedere prima funcție majoră pe care bibliotecile naționale le dețin și calitatea lor de deținătoare a dreptului de depozit legal, preocupările bibliotecarilor și bibliografilor de la cele două biblioteci naționale ale României – Biblioteca Academiei Române și Biblioteca Centrală de Stat – s-au axat, în mod prioritar, pe realizarea acestei opere fundamentale pentru studierea evoluției creației intelectuale și artistice a națiunii. Biblioteca Academiei Române a reluat operațiunile de investigație și prelucrare bibliografică a documentelor pentru realizarea *bibliografiei naționale retrospective* a României, în timp ce Biblioteca Centrală de Stat a preluat de la Camera Cărții, care îi fusese integrată în 1956, producerea și editarea *bibliografiei naționale curente*.

Bibliografia națională retrospectivă a culturii române scrise, începută de Ioan Bianu la însărcinarea Academiei, ajunsese doar la finalizarea și editarea volumului IV de *Adăogiri și îndreptări* din *Bibliografia românească veche*, publicat în anul 1944. S-au reluat lucrările de cercetare, investigație și descriere pentru repertoriul bibliografic destinat cărții românești moderne,

¹² George Baiculescu, *Istoricul Bibliotecii Academiei RSR, 1867-1967*, în Biblioteca Academiei RSR 1867-1967: cartea centenarului. București, 1968, p. 11-96.

care, datorită amplei fondului documentar vizat au necesitat decenii întregi de muncă asiduă. Cele patru volume ale *Bibliografiei cărților românești moderne* au apărut în intervalul 1984-1996, incluzând referințe bibliografice pentru cărțile tipărite pe teritoriul României între anii 1831-1918. Prelucrarea bibliografică a cărților românești contemporane, apărute între 1919-1952, când începe editarea bibliografiei naționale curente, sunt încă în curs de desfășurare.

În ceea ce privește publicațiile seriale, exista doar volumul I din *Publicațiunile periodice românești (ziare, gazete, reviste) 1820-1906*, publicat în 1913, dată după care lucrările s-au sistat. Volumele II, III și IV ale acestui repertoriu bibliografic au apărut în 1969, 1987 și, respectiv, în 2003. Cealaltă serie, destinată descrierilor analitice ale contribuțiilor publicate în seriale și prevăzută în planul inițial al Academiei – și anume *Bibliografia analitică a periodicelor românești 1790-1858*, a fost realizată în întregime în intervalul 1966-1972.

Bibliografia națională curentă. Comunitatea oamenilor de știință și a cercetătorilor nu a beneficiat de un instrument de informare științifică cu caracter curent și regulat, conceput în scopul semnalării periodice a producției editoriale românești. Singura publicație care acoperea, într-o anumită măsură, nevoile lor de informare curentă dar care a fost inițiată pentru descrierea dinamicii colecțiilor Bibliotecii Academiei Române și nu ca bibliografie națională curentă, a fost *Creșterea colecțiilor Bibliotecii Academiei* - buletin periodic de informare, structurat pe fascicule, în funcție de tipurile de documente pe care le descria. În anul 1947, însă, își încetează apariția urmând să fie reluat din 1956¹³.

Activitatea bibliografică și de cercetare documentară a Bibliotecii Centrale de Stat, în calitatea ei de agenție bibliografică națională și deținătoare a întregului fond editorial românesc, s-a axat de la început pe continuarea seriilor bibliografiei naționale curente, pentru cărți și articole din periodice, editate anterior de Camera Cărții.

Apărută inițial doar în două serii, bibliografia națională curentă se diversifică, pe parcursul anilor, în funcție de tipologia documentelor descrise și a locului lor de editare. Paralel cu activitățile de prelucrare bibliografică propriu zise, se fac, de asemenea, mari eforturi în cercetarea posibilității și a modului de aplicare a tehnologiei moderne la descrierea bibliografică și analitică a documentelor incluse în seriile bibliografiei. Cu toate acestea,

¹³ În 1956 - *Buletin selectiv de informare asupra publicațiilor intrate recent în Biblioteca Academiei RPR*; între 1957-1960 - *Caiet selectiv de informare asupra publicațiilor intrate recent în Biblioteca Academiei RPR*; între 1961-1965 - *Caiet selectiv de informare asupra creșterii colecțiilor Bibliotecii Academiei RPR*, din 1965 - revine la titlul inițial

principala menire a unei astfel de opere bibliografice - aceea de a înregistra patrimoniul cultural creat pe întregul teritoriu al țării, indiferent de limbă, publicațiile editate în străinătate în limba română sau de autori români și cele de autori străini privitoare la România și la poporul român - s-a materializat abia după anul 1990. Acesta este și anul când Biblioteca Centrală de Stat devine Biblioteca Națională a României. Începând din acest moment se înființează noi serii, cu noi valențe informative, în dorința de a pune în concordanță concepția de realizare a bibliografiei naționale cu nevoile de informare curentă asupra creației spirituale românești, în toate domeniile de activitate și înregistrată într-o largă varietate de tipuri de documente.

Seriile *Bibliografiei Naționale a României*, și anume: *Cărți. Albe. Hărți*¹⁴ (bilunar); *Note muzicale. Discuri. Casete*¹⁵ (trimestrial); *Articole din publicații periodice. Cultură*¹⁶ (lunar); *Publicații seriale* (anual); *Documenta Romaniae*¹⁷ (anual) și *Teze de doctorat* (anual) oferă informații consistente, deși nu exhaustive, asupra tabloului editorial românesc, reprezentând o sursă esențială pentru orice demers intelectual asupra vieții științifice și culturale a țării.

Prin editarea bibliografiei naționale curente, Biblioteca Națională a României realizează și *controlul bibliografic* al întregii producții editoriale de pe teritoriul țării, aplicând toate standardele moderne de descriere bibliografică adoptate pe plan mondial. Se asigură, astfel, prelucrarea uniformă și unitară a documentelor, în cadrul întregului sistem de informare al țării, ceea ce face posibilă integrarea descrierilor bibliografice ale producției editoriale românești în transferul mondial al informațiilor. În calitate de agenție bibliografică națională, Biblioteca Națională a României realizează, de asemenea, și *catalogarea la sursă* (CIP), ceea ce îi dă posibilitatea de a semna în cadrul lucrării *Bibliografia cărților în curs de apariție - CIP*, publicațiile cu caracter monografic, încă înainte de apariția lor¹⁸.

¹⁴ În perioada 1957 - 1965 (1-15): *Bibliografia RPR. Cărți. Albe. Hărți. Note muzicale*. De la nr. 16, 1965 - 1967: *Bibliografia RSR. Cărți. Albe. Hărți. Note muzicale*. 1968 - 1989: *Bibliografia RSR. Cărți. Albe. Hărți*.

¹⁵ În perioada 1968 - 1989: *Bibliografia RSR. Note muzicale. Discuri*

¹⁶ În perioada 1957 - 1965 (1-15): *Bibliografia RPR. Articole din publicații periodice și seriale*. De la nr. 16, 1965 - 1989: *Bibliografia RSR. Articole din publicații periodice și seriale*. Între 1990-1999, a apărut cu intreruperi.

¹⁷ Între anii 1990-2000 a apărut cu titlul *Românica*.

¹⁸ Rolul bibliotecilor naționale în sistemele naționale și internaționale de informare și documentare, în Informarea documentară în teorie și în practică. Mapă documentară, Fasc. 1, nr. 5, 1978, p. 276-297.

3.2.2. Realizarea sistemul național al cataloagelor colective

Un sistem al cataloagelor colective, susține Valeriu Moldoveanu, unul dintre teoreticienii domeniului informativ-documentar, cu preocupări constante și de lungă durată în problemele legate de cataloagele colective, *"trebuie să fie un ansamblu complex, rațional și eficient de mijloace capabile să asigure, unei mari diversități de beneficiari, informații cu privire la documentele primare, secundare etc., cu caracter retrospectiv (despre achiziții anterioare), cu caracter curent (despre achiziții în curs) și chiar cu caracter de anticipație (despre achiziții preconizate) realizându-se astfel și o informare cu privire la dinamica – de ansamblu și de amănunt – a creșterii colecțiilor și respectiv, a fondului și potențialului național de informații"*¹⁹.

Din suita instrumentelor cu caracter retrospectiv, curent și de anticipație, menționate mai sus, menite să pună în lumină, în orice moment, existentul surselor informative din fondurile și colecțiile instituțiilor românești de informare documentare, până la cel de-al doilea război mondial nu se găseau reprezentate în literatura română de specialitate decât extrem de puține și limitate ca arie de acoperire. Singurele instrumente de evidență colectivă a literaturii științifice existente în biblioteci au fost cele trei cataloage colective realizate la Cluj – E. Racoviță și A. Valentiny, *Catalogul revistelor științifice și medicale din Cluj*, 1926 și la București – Simion Țovaru, *Indexul periodicelor medicale existente în bibliotecile din București*, 1927 și Ștefan Vencov, *Catalogul revistelor științifice ce se găsesc în bibliotecile din București*, 1932. Ele au reprezentat, la acea dată, un important sprijin în munca de cercetare științifică. Totuși, au avut un caracter limitat, atât din punct de vedere al ariei de acoperire geografică – semnalau doar colecții locale, existente în Cluj și București, al zonei tematice exprimate – documente științifice și medicale, cât și al tipului de publicații semnalate – publicații periodice și seriale.

Prima mențiune referitoare la necesitatea reluării preocupărilor referitoare la elaborarea cataloagelor colective și la extinderea dimensiunilor lor tematice, geografice și de tip de document descris, s-a făcut cu ocazia stabilirii sarcinilor de perspectivă ale Bibliotecii Academiei, în 1948, când s-a hotărât *„obligățiunea ... să alcătuiască o cartotecă generală, care să cuprindă indicațiunile tuturor publicațiilor conținute în bibliotecile mari din țară”*²⁰.

¹⁹ Dimitrie Drăgulănescu și Valeriu Moldoveanu, *Istoria documentării în România: de la dieci la calculator*. București, 2002, p. 173.

²⁰ *Analele Academiei RPR. 1948-1949*, București, 1949, p. 115-116. Apud Valeriu Moldoveanu, *Sistemul cataloagelor colective din RSR și rolul lor în informarea documentară*, în *Probleme de informare și documentare*, 5, nr. 8, 1971, p. 471-487.

Consecința stabilirii acestor direcții de acțiune a fost inițierea lucrărilor, în 1954, sub coordonarea Bibliotecii Academiei, la *Repertoriul general al periodicelor științifice și tehnice străine aflate în principalele biblioteci din România 1665-1957*, care urma să reprezinte primul catalog colectiv de proporții naționale. El rămânea, însă, axat doar pe o singură categorie de preocupări tematice – știință și tehnică, exprimate într-un singur tip de documente - reviste.

Planul de realizare a unui *sistem național de cataloage colective* în România, a fost prezentat și dezbătut la *Prima sesiune științifică de bibliologie și documentare*, organizată în 1955 de Biblioteca Academiei, când s-au conturat primele direcții de acțiune²¹ în acest sens:

- finalizarea lucrărilor la Repertoriul general al periodicelor științifice și tehnice străine, realizat de Biblioteca Academiei, și extinderea lui asupra revistelor străine din domeniul științelor sociale, literaturii și artei
- publicarea periodică a unui catalog colectiv anual – de creștere – pentru revistele recent intrate în biblioteci, precum și de ediții revăzute și adăugite la fiecare cinci ani
- inițierea unui catalog colectiv al cărților noi intrate în România, precum și a unui catalog colectiv retrospectiv al cărților românești și străine, deja existente în biblioteci
- finalizarea lucrărilor la *Publicațiile periodice românești*, lucrare începută de Nerva Hodoș și Al.-Sadi Ionescu și realizarea, cu ajutorul ei, a *Catalogului colectiv al presei noastre naționale*
- întocmirea de cataloage colective pentru tezele universitare, diverse colecții speciale, etc.
- editarea primului *Ghid al bibliotecilor din România*

În realizarea ansamblului colectiv de cataloage din România, conturat la Sesiunea de comunicări din 1955, contribuția fundamentală revine Bibliotecii Academiei și Bibliotecii Centrale de Stat, care preiau majoritatea lucrărilor propuse cu acea ocazie. Se reiau lucrările la *Repertoriul general* care, din cauza volumul imens de informație pe care urma să-l cuprindă, a fost conceput în mai multe serii, atât pentru zonele tematice științifice, tehnice și medicale - deja existente – cât și pentru științele sociale, artă și beletristică - în completare.

În anul 1957, sub coordonarea Bibliotecii Centrale de Stat, debutează *Catalogul colectiv al cărților străine intrate în bibliotecile din România*,

²¹ Valeriu Moldoveanu, *Cataloagele colective – instrumente moderne de documentare*, în Prima sesiune științifică de bibliologie și documentare, București, 15-16 decembrie 1955. București, 1957, p. 81-93.

conceput, până în 1967, sub forma unei publicații de informare semestrială. Din 1968, această publicație se transformă în buletinul lunar de informare *Cărți străine noi intrate în bibliotecile din România*, elaborat de Biblioteca Centrală de Stat în colaborare cu Biblioteca Academiei, Biblioteca Universitară din București și un grup de centre și oficii de documentare departamentale²². Semnalând periodic titlurile principalelor cărți străine, pe măsura intrării lor în bibliotecile din România - cu excepția celor din rețeaua Academiei, care sunt cuprinse în *Creșterea colecțiilor Bibliotecii Academiei* – această publicație are caracter de catalog colectiv *curent*. El a apărut în 21, apoi în 22 serii tematice, care au fost repartizate pentru elaborare, după specificul tematic, diferitelor colective participante. La sfârșitul fiecărui an, toate informațiile apărute în seriile buletinului au fost grupate în cadrul unui volum unic, constituindu-se într-o sursă de informare utilă pentru cei interesați²³.

În anul 1958, Biblioteca Centrală de Stat începe editarea celui de-al doilea catalog colectiv de maximă importanță, cu același caracter de instrument de informare curentă, *Repertoriul periodicelor străine intrate în bibliotecile din România*, care cuprinde atât periodicele străine intrate prin abonament, cât și cele primite prin *schimb internațional* de publicații²⁴.

Sfera lucrărilor de evidență colectivă, de importanță și cuprindere națională amintite mai sus, se completează cu alte instrumente de informare curentă cu caracteristici de catalog colectiv, dar restrânse din punct de vedere al categoriilor instituționale unde se află documentele semnalate, al zonei geografice acoperite sau al caracterului bibliografic al surselor. Menționăm doar câteva dintre cele mai reprezentative: *Catalogul colectiv al cărților străine intrate în bibliotecile de învățământ superior din țară* editat de Biblioteca Centrală Universitară din București, în perioada 1963-1968, cu 5 serii²⁵, *Repertoriul periodicelor din principalele biblioteci din București*, pe fascicule tematice și *Teze de doctorat românești (1948-1991)*, vol. 1-7, 1973-1996, publicate de aceeași bibliotecă, *Catalogul colectiv al revistelor științifice străine intrate în bibliotecile din Cluj*, realizat de Biblioteca Centrală Universitară din Cluj, catalog care continuă lucrarea clasică a lui E.

²² Menționăm dintre acestea: Oficiul de Informare Documentară pentru Industria Chimică, Centrul de Documentare Medicală, Centrul de Documentare și Publicații Tehnice al Ministerului Transporturilor, Centrul de Informare și Documentare pentru Agricultură și Silvicultură etc.

²³ **Dimitrie Drăgulănescu și Valeriu Moldoveanu**, *op. cit.*, p. 175.

²⁴ Seria de *Schimb internațional* a *Repertoriului periodicelor străine din România* a început să apară, ca publicație independentă, în anul 1969.

²⁵ **Anca Podgoreanu**, *O structură semnificativă: Serviciul Cercetare. Metodologie (I)*, în *Informație și formație: Buletin intern, profesional și convivial*, V, nr. 5, 2005, p. 1-4.

Racoviță și A. Valentiny, *Catalogul cărții tipărite și manuscrise din nord-vestul Transilvaniei (sec. XVII-XIX)*²⁶, apărut în Bibliotheca Bibliologica, tot la Cluj, *Repertoriul colectiv al revistelor străine intrate în bibliotecile din Iași*, publicat începând cu 1965, de Biblioteca Centrală Universitară din Iași în colaborare cu Filiala Iași a Academiei, *Buletinul bibliografic al cărților străine intrate în bibliotecile din Iași*, elaborat de Biblioteca Centrală Universitară din Iași și *Repertoriul colectiv al bibliografiilor nepublicate*, elaborat anual de serviciul de informare al Bibliotecii Centrale de Stat. Acesta din urmă include semnalări ale bibliografiilor nepublicate, elaborate de diverse biblioteci, centre de documentare, muzee, instituții de învățământ, etc., pe teme dintre cele mai diverse.

Informarea și documentarea științifică și tehnică, apreciată ca fiind parte integrantă a cercetării științifice, teoretice și aplicate, din domeniile economiei și industriei naționale, a fost asigurată de multiplele evidențe centralizate, cu funcție de cataloage colective, realizate în cadrul Institutului de Documentare Tehnică și apoi al Institutului Național de Informare și Documentare. Sistemul **INFORMTRADUCERI** care semnală traducerea din literatura tehnică efectuate în România sau Sistemul **CERBIEF**, valorificat prin publicația *Buletinul CERBIEF*, care realiza o evidență centralizată a bibliografiilor din domeniu, sunt doar câteva exemple în acest sens. Evidența centralizată la nivel național a brevetelor și invențiilor românești și străine era organizată de Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci care asigura informarea specialiștilor prin publicarea *Buletinului de informare operativă* și a *Buletinului pentru invenții și mărci*²⁷.

3.2.3. Instrumente bibliografice cu caracter special

Dincolo de marile opere bibliografice și documentare elaborate la scară națională, care prelucrează global fonduri documentare intrate și depozitate în mai multe instituții de informare din țară, tabloul general al documentelor secundare și terțiare realizate de bibliografii și documentariști români se completează cu o multitudine de lucrări informative cu un caracter mai special.

Începuturile activității bibliografice la marile unități bibliotecare se axează, pe lângă elaborarea marilor lucrări bibliografice prezentate mai sus, pe realizarea instrumentelor de informare de tipul ghidurilor și materialelor de îndrumare în munca de bibliotecă și a *bibliografiilor de recomandare*, folosite atât pentru nevoile de îndrumare a lecturii cititorilor, cât și ca surse

²⁶ Doru Radosav, 1995.

²⁷ Dimitrie Drăgulănescu și Valeriu Moldoveanu, *op. cit.*, p. 173.

de informare în activitatea de completare a colecțiilor. Bibliografiile de recomandare, ca gen bibliografic individualizat, au fost abordate în special de Biblioteca Centrală de Stat - după înființarea în 1958 a Serviciului de informare științifică²⁸, de bibliotecile publice, de masă și de departamentele bibliografice ale bibliotecilor de învățământ. Numărul lucrărilor de acest tip, create în deceniile 5 și 6, este foarte mare, dar concepția lor generală, nivelul de abordare tematică, impregnarea ideologică puternică și mimetismul predominant față de lucrările de același tip din literatura sovietică de popularizare le conferă un grad scăzut de valoare științifică²⁹. Totuși, odată cu diminuarea deplasării către bibliotecile de masă a acestui gen de activitate bibliografică, și revenirea la practica tradițională și firească a bibliografiei de recomandare în cadrul învățământului de toate gradele, aceste forme bibliografice incipiente și rudimentare, vor evolua ulterior nu doar spre instrumentul bibliografic de îndrumare a studiului și lecturii, ci și spre bibliografiile speciale, gen foarte cultivat ca răspuns la cerințele de informare a cititorilor.

Multe dintre lucrările bibliografice realizate în această perioadă se pot identifica în *Bibliografia Bibliologiei românești 1948-1957*, publicată în volumul *Dezvoltarea bibliotecilor în RPR*³⁰ - un studiu dedicat producției editoriale bibliologice românești din cadrul primului deceniu după instaurarea noului regim. Cu toate că și această lucrare poartă amprenta orientării impuse de politica vremii, ea are meritul de a susține importanța structurării, în cadrul bibliotecilor, a unor colecții individualizate în cadrul fondurilor generale ale bibliotecilor, de *materiale de referințe și de instrumente de regăsire a informațiilor* - indispensabile informării imediate și realizării de cercetări documentare aprofundate. Astfel de colecții ar trebui să cuprindă enciclopedii, lexicoane, calendare, almanahuri, sinteze științifice și economice, cataloage, bibliografii și biobibliografii, atlase geografice, cataloage de edituri, numeroase studii și rapoarte care să exprime stadiul actual al dezvoltării științifice³¹. *Bibliografia Bibliologiei românești* include semnalări ale unor astfel de instrumente de informare care ar putea să formeze punctul de plecare în constituirea unor colecții de referințe, organizate în sistem de acces liber la raft, în cadrul unor spații de studiu speciale sau săli de referință, destinate consultării lor.

Corpusul materialelor bibliografice și documentare elaborate de marile biblioteci și centre de informare, pe parcursul a aproape o jumătate de

²⁸ Cristina Petrescu, *Activitatea Serviciului de informare științifică din Biblioteca Centrală de Stat*, în *Revista bibliotecilor*, XXIII, nr. 6, 1970, p. 333-336.

²⁹ Vezi: G. Pătrașcu, *Rosturile bibliografiei de recomandare și coordonarea activității bibliografice*, în *Idem*, XXIII, nr. 10, 1970, p. 589-591.

³⁰ București, 1958, p. 129-168.

³¹ Barbu Theodorescu, *op. cit.*, p. 179-180.

secol, include lucrări cu un foarte mare potențial informativ, bazate pe prelucrarea științifică specializată a unui imens masiv documentar - orientat atât spre trecutul creației spirituale a culturii poporului român cât și spre contemporaneitatea marcată de puternice tendințe de modernizare.

Tabloul general al operelor bibliografice realizate de marile instituții bibliotecare românești și de centrele și oficiile de informare și documentare se poate structura după câteva criterii generale, referitoare atât la tipologia instrumentelor informative create, cât și la tematică, după domeniile științifice investigate bibliografic și documentar. Ele se editează, în special în cadrul serviciilor bibliografice și de documentare înființate la Biblioteca Academiei și la filialele din rețeaua academică, la Biblioteca Centrală de Stat/Biblioteca Națională a României, la bibliotecile centrale universitare, la marile biblioteci publice și la Institutul de Documentare Tehnică/Institutul Național de Informare și Documentare. Viziunea conceptuală și metodologică în ceea ce privește tipologia produselor de informare elaborate este foarte diversă și cuprinzătoare. Lucrările bibliografice de sine stătătoare, cu caracter monografic, din categoria *bibliografiilor speciale și selective, cataloagelor de colecții speciale, indicilor de reviste, cercetărilor bibliografice și documentare de specialitate - curente și retrospective, a sintezelor documentare, a materialelor metodologice și a ghidurilor de informare și de îndrumare biblioteconomică*, reprezintă una dintre principalele direcții de activitate bibliografică. În paralel, apar o multitudine de materiale secundare periodice, de informare asupra colecțiilor de documente și a dinamicii lor, lucrări de tipul: *buletine de informare, caiete bibliografice și documentare, caiete selective de informare, buletine de semnalare, publicații de informare rapidă, reviste de sumare și referative* etc.

Documente secundare cu caracter monografic

Bibliografiile speciale de mari proporții pe domenii științifice mai largi, sunt cel mai bine reprezentate de lucrările elaborate în cadrul Serviciului de bibliografie al Bibliotecii Academiei Române, unde eforturile s-au concentrat pe realizarea marilor repertorii bibliografice ale culturii române. Acestea, pe de-o parte continuă tradiția bibliografică națională retrospectivă, așa cum am menționat mai sus, și, pe de altă parte valorifică, în funcție de nevoile masive de informare formulate de cei interesați, tezaurul informațional și documentar deținut de bibliotecă. Multe dintre bibliografiile speciale create ca răspuns la cererea presantă din partea colectivității oamenilor de știință și a cercetătorilor, întrunesc valențe de adevărate bibliografii naționale, pe domenii³², fiind cu atât mai utile în demersul de cercetare

³² Valeriu Moldoveanu, *Activitatea bibliografică a Bibliotecii Academiei*, în Biblioteca Academiei RSR 1867-1967: cartea centenarului. București, 1968, p. 225-243.

documentară. Menționăm aici, spre exemplificare, câteva dintre bibliografiile speciale și selective, elaborate la Biblioteca Academiei din București, în colaborare cu specialiști de la filialele din țară și la Biblioteca Centrală Universitară „L. Blaga”, Cluj-Napoca: *Contribuția savanților români la progresul științelor matematice, 1814-1950*, *Bibliografia literaturii române, 1948-1960*, *Bibliografia științelor biologice în România*, *Bibliografia agricolă a României, 1944-1966*, *Bibliografia lingvisticii românești, 1860-1940*, *Bibliografia istorică a României*³³, *Bibliografia Transilvaniei (1936-1944)*³⁴, *Bibliografia istorică a Banatului 1970-1985*³⁵. O mențiune specială, în acest context, merită volumul apărut în 1999 la Editura Academiei Române, intitulat *M. Eminescu. Opere. XVII. Bibliografie: Opera-Referințe. Partea I (1866-1938)*, care reprezintă cel de-al XVII-lea volum al integralei Eminescu inițiate de Perpessicius.

Un caz particular îl reprezintă indicele bibliografic care urmărește dezvoltarea unei anume tematici într-o întreagă colecție de reviste și publicații seriale, cum sunt, de exemplu, lucrările *Studii de științe sociale în presa maghiară din România*³⁶ sau *Istoria modernă și contemporană a României reflectată în periodicele maghiare de specialitate (1945-1995)*³⁷. Acest tip de indice are caracteristici atât de bibliografie tematică specială - având în vedere interesul pentru un anume subiect și caracterul delimitat și bine conturat al surselor de informare primare semnalate - cât și de sinteză referativă, prin tendința de generalizare și sistematizare a datelor obținute prin prelucrarea lor bibliografică.

În aceeași categorie a bibliografiilor speciale se încadrează și *biobibliografiile*, lucrări de mai restrânsă acoperire și care aplică un alt mod de abordare a problematicii, dintr-o perspectivă diferită. Rezultate a unei îndelungate perioade de preocupări în această direcție³⁸, biobibliografiile îmbină studii referitoare la viața și creația personalităților din varii domenii de activitate, cu o secțiune bibliografică de reflectare prin documente a acestora. Seria de biobibliografii, realizată în cadrul Bibliotecii Academiei, se

³³ Lucrarea este realizată de Institutul de Istorie al Academiei Române, filiala Cluj, în colaborare cu Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca.

³⁴ Lucia Turc. În colecția Bibliotheca Bibliologica, 13(32), 1998. Continuă *Bibliografia Transilvaniei Românești 1916-1936*, a lui Ioachim Crăciun, apărută în 1937.

³⁵ Stelian Mândruț. Cluj, 1988.

³⁶ Robert Meister. 2 vol. Presa Universitară Clujeană, 1998 (Colecția Philobiblon a Bibliotecii Centrale Universitare „L. Blaga”, Cluj).

³⁷ Stelian Mândruț, în Bibliotheca Bibliologica, 6(25), Cluj, 1996.

³⁸ Vezi și: N. Georgescu-Tistu, *Preocupări bibliografice la începuturile Academiei Române. Primele biobibliografii*, în Studii și cercetări de documentare și bibliologie, 7, nr. 3, 1965, p. 325-336.

completează cu un număr impresionant de lucrări referitoare la Vasile Pârvan, Aurel Vlaicu, Anghel Saligny, Emil Racoviță, Victor Babeș, Tudor Vianu, Alexandru Philippide, și foarte mulți alții. Serviciile bibliografice de la Bibliotecile Centrale Universitare din București și Iași se remarcă, de asemenea, cu multiple realizări în acest domeniu, dintre care menționăm Tudor Vianu, Dan Simonescu, Dosoftei, Al. Tzigara-Samurcaș, Mihai Eminescu, Al. O. Teodoreanu, Adrian Maniu, Dimitrie Cantemir, Duiliu Zamfirescu, Garabet Ibrăileanu, Ion Minulescu, Ion Pillat, Lucian Blaga, Magda Isanos ș.a. Iar la Cluj, în cadrul colecției Bibliotheca Bibliologica - serie nouă, apar biobibliografiile lui Ioachim Crăciun, Camil Mureșan, Alexandru Marcu și Mihai Eminescu.

Tot în suita instrumentelor bibliografice referitoare la marile personalități ale culturii, circumscrise valorilor literare universale, se încadrează și bibliografiile de semnalare și studiu a receptării lor în spațiul cultural românesc. Contribuția primordială în această privință revine tot Bibliotecii Academiei și filialelor ei din țară, dar lucrări bibliografice importante au apărut și la alte instituții de informare, în special la Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” din Iași. Astfel încât, cercetătorii, istoricii și criticii literari pot elabora studii științifice de specialitate asupra unor clasici ai literaturii engleze, franceze, elvețiene de expresie franceză, ruse, spaniole, ai spațiului latino-american etc.³⁹, pornind de la astfel de surse bibliografice speciale, foarte consistente și însoțite de studii introductive semnate de specialiști consacrați în domeniu.

În activitatea bibliografică din cadrul serviciilor specializate, o pondere tot mai pronunțată o au *cercetările bibliografice și documentare*, incluse în planurile de activitate ca ofertă directă, unilaterală către beneficiari sau ca răspuns la cererile lor de informare. Funcția lor informativă fiind foarte mare și circumscrisă exact temei investigate, cercetările bibliografice se realizează atât în bibliotecile universitare, pentru a servi procesul de învățământ, în zone axate pe probleme de literatură și istoria literaturii, lingvistică, filosofie, sociologie, istorie, medicină, științe exacte, cât și în cadrul centrelor și oficiilor de informare științifică și tehnică pentru probleme din sfera industrială, de tehnologie etc. Remarcabilă este seria consacrată curentelor literare – *Romantismul în literatura română, Simbolismul..., Poporanismul..., Modernismul..., Realismul..., Expresionismul...*, editată la Biblioteca Centrală Universitară din București, între 1967-1988. Sunt foarte apreciate, de asemenea, cercetările bibliografice din categoria: *Teorii și*

³⁹ Shakespeare, Dickens, Honoré de Balzac, Marcel Proust, Anatole France, Romain Rolland, Gogol, Cehov ș.a.

curente, editate tot la aceeași bibliotecă, cu informații din literatura străină de filosofie și sociologie.

Rezultate în urma unui foarte cuprinzător proces de investigație documentară și de prelucrare a informațiilor, *sintezele documentare* constituie instrumentele de informare foarte căutate, la care se recurge cu predilecție de către cercetători, oameni de știință, profesori, studenți etc. Atât sintezele documentare analitice - care analizează multilateral și în profunzime domeniul sau problema investigată, cât și cele referative - care realizează doar o privire generală, o sistematizare a datelor și problemelor din literatura primară investigată, permit să se stabilească stadiul realizărilor științifice și tehnice, nivelul de dezvoltare atins într-un anumit domeniu, la un anumit moment. Institutele de informare tehnico-științifică sunt cele care au abordat masiv acest gen de materiale informative, dar realizări în acest sens se găsesc și la Biblioteca Centrală de Stat și la bibliotecile centrale universitare. *Sintezele documentare* realizate la Biblioteca Centrală Universitară din București, și axate pe probleme de Biblioteconomie - colecțiile și serviciile de referințe în bibliotecile universitare, mutațiile profesionale în activitatea de informare și documentare, utilizatorii serviciilor de informare, probleme de marketing, statistică de bibliotecă - reprezintă o sursă importantă pentru perfecționarea și formarea continuă a specialiștilor din biblioteci. Se prezintă, într-un mod foarte bine documentat, aspecte legate de serviciile și activitatea de referințe, activitatea de documentare sub impactul modernizării mijloacelor de prelucrare, statistica de bibliotecă, marketingul de bibliotecă etc.

Institutul Central de Documentare Tehnică, și mai apoi, Institutul Național de Informare și Documentare inaugurează seriile „*Sinteză documentară*” și „*Documentare tehnică*”, în cadrul cărora publică studii de sinteză, analitice și referative, cu privire la probleme tehnico-științifice și economice, la aplicarea noilor tehnologii în informare și comunicare, la aspecte ale conducerii moderne, dar și la problematica implicită specificului muncii de informare și documentare⁴⁰.

Tipologia instrumentelor de informare publicate în volume, foarte utile pentru faza inițială de cercetare bibliografică și documentară a oricărui demers științific de cercetare, se completează cu *indicii bibliografici de reviste*, rezultați în urma prelucrării analitice a publicațiilor periodice. Acest gen de surse de informare, care oferă posibilitatea accesului rapid la datele bibliografice de publicare ale articolelor din reviste, este în mod special dezvoltat la bibliotecile centrale universitare din țară. În cadrul serviciilor bibliografice interne s-au elaborat o suită importantă de indici bibliografici -

⁴⁰ Pentru sinteze documentare pe probleme de biblioteconomic și știința informării, vezi Anexa 2.

alfabetici, tematici, cronologici, primari sau analitici - pentru multe seriale care au jucat un rol major în istoria culturii și științei românești: *Analele Universității din București*, *Convorbiri literare*, *Revista de istorie și teorie literară*, *Revista Fundațiilor Regale*, *Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”*, *Studii și cercetări de biologie*, *Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași*, *Adevărul literar și artistic*, *Alăuta Românească*, *Albina Românească*, *Contemporanul*, *Lamura*, *Contribuții botanice*, *Familia*, *Steaua* ș.a.

O altă categorie de publicații bibliografice, cu un caracter mai mult descriptiv al existentului documentar din colecții, dar și cu rol de îndrumare în ceea ce privește accesul la surse, sunt *catalogoagele* tipărite ale diferitelor tipuri de documente din biblioteci, în special ale celor deținute în cadrul departamentelor de colecții speciale. Serviciul bibliografic al Bibliotecii Academiei publică o suită de cataloage ale *manuscriselor*, *corespondenței*, *documentelor istorice*, *stampelor*, *gravurilor*, *hărților* ș.a., lucrări care conturează o imagine generală a fondurilor de o imensă valoare documentară, istorică și culturală și contribuie la valorificarea lor prin studii și cercetări științifice. Multe biblioteci, în special județene, universitare sau documentare, publică astfel de cataloage, cu scopul de a scoate la lumină piese valoroase de carte veche, manuscrise și alte unități speciale deținute în colecțiile lor. Amintim aici câteva titluri: *Cartea românească veche în biblioteca „Brukenthal”*⁴¹ și *Catalogul colecției de incunabule*⁴², publicate de Biblioteca Muzeului Brukenthal, *Catalogul cărții vechi românești din colecțiile BCU Cluj*⁴³, realizat în cadrul serviciului Colecții speciale, în 1991, *Cartea românească veche în Biblioteca „G.T. Kirileanu”*⁴⁴, *Cartea românească veche în colecțiile Bibliotecii Centrale Universitare București*, din 1972, *Catalogul cărților grecești de la BCU Iași*⁴⁵ ș.a.

Cercetarea documentară desfășurată la nivelul structurii fondurilor deținute de biblioteci și a componenței lor bibliografice s-a extins și asupra altor tipuri de documente, din direcții diferite, și aplicând și alte criterii de selecție. Aria tematică acoperită de documentele selectate și prelucrate bibliografic constituie unul dintre acestea, iar cataloagele editate din această perspectivă reprezintă unele dintre cele mai utile instrumente de informare, foarte apreciate de specialiști, ca punct de plecare în orice cercetare sau studiu științific din domeniu. Exemple ca: *I. L. Caragiale – 145 ani de la*

⁴¹ Constantin Pascu. Sibiu, 1976.

⁴² Veturia Jugăreanu. Sibiu, 1969.

⁴³ Doina Hanga și Elena Mosora

⁴⁴ Mircea Filip. Bacău, 1970.

⁴⁵ Nicos Gaidagis, 1974, completat și reeditat în 2001.

naștere - Catalogul edițiilor existente în Biblioteca „V. A. Urechia”, Galați; Lucrări de biblioteconomie și știința informării în colecțiile Bibliotecii Centrale Universitare „L. Blaga”, Cluj-Napoca⁴⁶; Problematica evreiască ilustrată în colecțiile B.C.U. din Cluj-Napoca⁴⁷ și Ghidul lucrărilor de referințe, aflate în colecțiile Bibliotecii Centrale Universitare, București, editate în perioada 1996-2002, cu 13 serii pe domenii largi de activitate, sunt edificatoare din acest punct de vedere.

O preocupare constantă a bibliotecilor și a centrelor de informare și documentare, în special a serviciilor și cabinetelor metodologice, acolo unde acestea existau, a fost de a îndruma cititorii în legătură cu modalitățile și căile care le stau la dispoziție pentru a putea regăsi sursele de informare de care au nevoie. Lucrările bibliografice, publicate cu scopul de a oferi repere orientative în procesul de informare și documentare, includ multiplele volume din seria *ghiduri de documentare*, editate de bibliografii de la Biblioteca Academiei, cu referire la domenii de activitate dintre cele mai diverse: medicină, agricultură, științele naturii și științele aplicate etc. Același rol de îndrumare îl au și ghidurile elaborate după modelul francez - *guide de l'étudiant* - publicate pentru orientarea într-un anumit domeniu și organizarea principalelor surse de informare apărute pe o lungă perioadă de timp⁴⁸. Astfel, la Biblioteca Centrală Universitară din București se editează, *Ghidul bibliografic de literatură română*⁴⁹, lucrare singulară în literatura română de specialitate, care integrează informații și trimiteri bibliografice privitoare la evoluția mișcării literare românești. La Iași, apare *Istoria filozofiei antice - ghid bibliografic*⁵⁰, cu îndrumări bibliografice utile pentru specialiștii în domeniu. La Cluj, apare *Îndreptar pentru folosirea mijloacelor de documentare*, publicat de Biblioteca Institutului Politehnic, în 1961, iar la Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”, în cadrul serviciului bibliografic, se realizează *Ghidul destinat studentului chimist pentru orientare în revistele de referate*⁵¹, cuprinzând informații explicative în ceea ce privește utilitatea, concepția și modalitatea de exploatare a revistelor de referate, cu aplicații specifice în chimie. Institutul Național de Informare și Documentare editează, în 1998, *Ghidul surselor de informare pe Internet: biblioteconomie și știința informării*, destinat profesioniștilor din zona

⁴⁶ Ana Maria Căpâlnceanu, în colecția Bibliotheca Bibliologica, 25(44), 2003.

⁴⁷ Robert Meister, Cluj-Napoca, 1995.

⁴⁸ Anca Podgoreanu, *op. cit.*

⁴⁹ Partea I-a în 1978, partea a II-a în 1983 și partea a III-a în 2003. Partea a IV-a este în curs de finalizare.

⁵⁰ Martin Bodinger. Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu”, Iași, 1971.

⁵¹ Elena Moraru. Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca, 1998.

informațională, cu repere importante pentru localizarea site-urilor de specialitate și selectarea datelor din rețeaua Internet.

Aceeași intenție de a asista cititorii pe parcursul parcurgerii drumului de acces, foarte adesea dificil, la sursele informaționale de care au nevoie, de la primul lor contact cu instituțiile posesoare de documente și informații și până la faza complexă de identificare a surselor în cadrul colecțiilor, de selecție, regăsire și procesare a informațiilor, reprezintă motivul pentru care majoritatea bibliotecilor au editat o largă gamă de materiale de prezentare a propriilor instituții, a structurii și a componenței fondurilor documentare, a serviciilor de informare pe care le oferă și a instrumentelor bibliografice pe care le realizează.

Pentru a evidenția întreaga structură a sistemului național de informare și documentare din România, cu informații în legătură cu bibliotecile și centrele de informare existente în țară, atât în totalitatea lor, cât și diferențiat, pe rețele, s-au publicat o suită de ghiduri de acoperire națională sau regională, cuprinzând date referitoare la fiecare unitate componentă în parte. Biblioteca Centrală de Stat, devenită Biblioteca Națională a României editează în 1958, în 1970 și, în sfârșit, în 1995 *Ghidul bibliotecilor din România* și tot ea, ca centru coordonator al rețelei de biblioteci publice, de data asta în colaborare cu Asociația Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România, realizează, în 1993, *Ghidul bibliotecilor publice de stat din România*. Pe plan regional, responsabilitatea editării acestui gen de materiale de referințe trece în sarcina bibliotecilor județene, și astfel apar lucrări ca *Ghidul bibliotecilor ieșene*⁵², în 1990, *Ghidul bibliotecilor din județul Dâmbovița*, în 1993 ș.a. Bibliotecile din rețeaua instituțiilor de învățământ superior sunt prezentate, împreună cu un consistent studiu introductiv, în *Ghid de documentare al bibliotecilor universitare din România*, editat de Biblioteca Centrală Universitară din București, în 1970. În același an, Institutul Central de Documentare Tehnică editează o lucrare de mari proporții – *Ghidul instituțiilor și organizațiilor științifice din RSR* - al cărei volum II, intitulat *Unități de documentare. Edituri. Biblioteci. Muze. Arhive* - prezintă, în capitole distincte, marile structuri informative și documentare din țară.

Instrumente periodice de informare bibliografică și documentară

Materialele informaționale cu apariție periodică au cunoscut, începând cu deceniile 6 și 7, o perioadă de largă proliferare, atât în cadrul bibliotecilor din rețelele publice și universitare, cât mai ales, la nivelul centrelor și oficiilor de informare și documentare tehnico-științifică. Totuși, la o trecere în revistă a metodologiei de realizare, a tematicii abordate și a

⁵² Liviu Moscovici și Nicolae Busuioc. Biblioteca Județeană „Gh. Asachi”, Iași.

terminologiei folosite, se pot observa o serie de carențe care au dus la scăderea eficienței activității bibliografice din această perioadă. În primul rând, se poate constata absența unei concepții unitare și a unei programări coordonate în activitatea bibliografică, ceea ce a dus la dublarea inutilă a eforturilor de prelucrare bibliografică și analitică din cadrul instituțiilor bibliotecare, la paralelisme și suprapuneri de lucrări cu același profil tematic. Lipsa de comunicare la nivelul instituțiilor din cadrul sistemului de informare și documentare, cunoașterea reciprocă necorespunzătoare a activității bibliografice, ca urmare a izolării în care acestea activau, chiar și în cadrul aceleiași rețele, au dus la o planificare deficitară a domeniilor care se cereau explorate bibliografic și documentar. Deopotrivă, confuzia metodologică și terminologică în definirea conceptuală a lucrărilor bibliografice produse, a dus la editarea acelorași tipuri de materiale sub denumiri diferite, de la o bibliotecă la alta, ceea ce împiedică cunoașterea profilului real al lucrărilor. Fiind elaborate în absența unor standarde unitare de prelucrare, multe dintre produsele periodice de informare prezintă un nivel științific scăzut, care nu justifică eforturile de elaborare.

Lucrările bibliografice de tipul *buletinelor signalactice cumulative* cu rol de cataloage colective, pe care le-am analizat deja, sunt cele care reușesc să evite cel mai bine carențele de mai sus, ele fiind realizate și coordonate unitar, de o singură instituție sau de un colectiv de redacție, respectiv de bibliotecile naționale, bibliotecile centrale universitare sau cele județene, ca foruri metodologice naționale sau zonale. Activitatea bibliografică s-a desfășurat pe baza colaborării dintre instituțiile bibliotecare, pe baza unor instrucțiuni și norme stabilite apriori și respectate de fiecare în parte. În ceea ce privește *buletinele de semnalare a creșterii colecțiilor*, editate săptămânal, bilunar, lunar sau trimestrial de câte o singură bibliotecă și pentru propriile fonduri, absența concepției unitare și a criteriilor comune de realizare se face simțită pornind chiar de la diversitatea titlurilor pe care le poartă acest unic instrument de informare, de la o instituție la alta. Astfel, majoritatea bibliotecilor și a centrelor de informare tehnico-științifică, editează lucrări bibliografice de informare periodică, cu titluri ca: *buletin de informare*, *buletin de documentare*, *buletin bibliografic al publicațiilor noi intrate în biblioteca...*, *caiet bibliografic al cărților noi...*, *repertoriul periodicelor...*, *cărți străine intrate în...*, *cărți intrate recent în...*, etc. În general, materialul prelucrat bibliografic în cadrul acestor buletine este organizat pe fascicule tematice sau după marile clase CZU, ceea ce simplifică mult procesul de căutare și regăsire a informațiilor din domeniile de interes. Cu toate lipsurile semnalate, aceste produse de informare rapidă asupra dinamicii dezvoltării colecțiilor au avut un anume grad de utilitate în informarea curentă a beneficiarilor, în

special în absența unor mijloace moderne, mult mai performante, de acces la informații de ultimă oră. De altfel, acest tip de publicații de semnalare încetează să mai apară, în ultimii ani, în bibliotecile care au reușit să-și informatizeze funcțiile și să ofere servicii de informare on line.

O altă categorie de publicații secundare periodice, realizate în cadrul serviciilor de informare ale bibliotecilor și ale oficiilor departamentale de documentare - publicații mai complexe, mai bine conturate metodologic și mai consistente - sunt *buletinele signalactice și referative de informare și documentare*, concepute în serii tematice și pe domenii. Având ca profil de activitate asigurarea informării curente pentru toate ramurile și domeniile economiei naționale și realizarea produselor documentare de cele mai variate tipuri, centrele și oficiile de informare și documentare sunt instituțiile care publică cel mai mare număr de instrumente periodice de informare, referative și de recenzii, analitice și sintetice, de traduceri, de titluri și sumare etc. Astfel, Institutul Central de Documentare Tehnică editează, începând din anul 1970 - *Buletinul de referate din literatura științifică și tehnică română*, multiplele serii tematice ale *Revistelor de titluri cu descriptori*, diverse buletine periodice de sumare ale revistelor științifice străine și o întreagă suită de caiete tematice de documentare selectivă. Toate celelalte centre de documentare tehnico-științifică⁵³ editează, deopotrivă, în mod prioritar, buletine de informare științifică, publicații de semnalare și referate, reviste de sumare, publicații de informare rapidă etc., organizarea documentării tehnico-științifice fiind scopul care a stat la baza înființării lor.

Centrul de Documentare Științifică al Academiei, înființat în 1964 pentru a face față nevoilor de informare curentă și de documentare ale tuturor unităților de cercetare ale Academiei, publică, *Buletinul de referate asupra literaturii naționale în domeniul științelor exacte*, cu două serii, în limba engleză și rusă și *Revista de referate, recenzii și sinteze*⁵⁴, cu serii acoperind științele naturii, științele sociale, și economice, filologie, artă ș.a.

Serviciul bibliografic și cel metodologic ale Bibliotecii Naționale a României sunt, de asemenea, angrenate în producerea publicațiilor secundare signalactice și referative, în special pentru zona bibliologică și biblioteconomică de activitate. Publicația trimestrială *Biblioteconomie. Culegere de traduceri prelucrate*⁵⁵ oferă traduceri de articole din cele mai cunoscute

⁵³ Centrul de Documentare Medicală (CDM), Centrul de Informare și Documentare pentru Agricultură și Silvicultură (CIDAS), Centrul de Documentare pentru Construcții, Arhitectură și Sistematizare (CDCAS), Centrul de Documentare al Industriei Chimice și Petroliere (CDICP), Centrul de Documentare Tehnică pentru Industria Lemnului (CDIL) ș.a.

⁵⁴ Până în 1974, apare cu titlul *Revista de referate și recenzii*

⁵⁵ Titluri anterioare: *Revista de referate în bibliologie*; 1965-1989: *Biblioteconomie: culegere de traduceri prelucrate*; revistă de referate în bibliologie

reviste de specialitate din lume, în domeniile Bibliologiei și Științei informării. Fiecare număr al revistei cuprinde, în cadrul sistemului de indici, și liste ale achizițiilor recente aflate în colecțiile Cabinetului Bibliologic „Dan Simonescu” – unde se află unicul fond de specialitate din țară, conturat ca atare (incluzând documente primare, lucrări de referință, instrumente de informare etc.) – ceea ce sporește gradul de utilitate al revistei pentru cei care doresc să consulte, nemijlocit, literatura de specialitate. O altă publicație a Bibliotecii Naționale, *ABSI. Abstracte în Bibliologie și Știința Informării*⁵⁶ – singura revistă de referate de înaltă ținută științifică din literatura de specialitate publicată în România – reprezintă un important instrument de informare pentru bibliotecari și documentariști.

Biblioteca Națională a României joacă un rol major în cadrul societății românești și datorită *dimensiunii culturale* a activității ei. Buletinele pe care le publică, din 1992, *Cultura în România: referințe bibliografice și documentare din periodice românești* și *Cultura în lume: referințe bibliografice și documentare din periodice străine* cuprind semnalări bibliografice, însoțite de scurte adnotări, selectate din literatura de specialitate, cărți și publicații periodice românești și străine, privind fenomenul cultural din România și din lume. Un alt buletin, *Aniversări culturale*⁵⁷, oferă informații referitoare la personalități de seamă din istoria științei și culturii naționale și universale, aniversate sub auspiciile UNESCO.

Și alte instituții și biblioteci, în special cele angrenate în sprijinirea informativă a activității de învățământ, la toate nivelurile, au publicat astfel de instrumente de informare. Astfel, la nivelul Ministerului Învățământului și Științei se editează, între anii 1972-1990, publicația *Educație. Învățământ: Buletin de informare* în timp ce Biblioteca Centrală Universitară din București publică serialul cu un titlu similar, *Educație. Învățământ: Revistă de referate*. Tot aici, apare până în anul 1989, buletinul *Din sumarul periodicelor străine*, cu serii tematice independente pentru drept, filosofie, istorie, literatură-lingvistică. De asemenea, Biblioteca Centrală Pedagogică, editează trimestrial *Buletinul de documentare pedagogică*, care cuprinde referate și adnotări de articole din presa pedagogică de peste hotare.

Biblioteca Centrală Universitară „L. Blaga” din Cluj-Napoca realizează anual, începând din anul 1966, un indice tematic de semnalare a articolelor și studiilor critice referitoare la scriitorii din România, apărute în revistele literare românești, maghiare și germane, intitulat *Referințe critice*.

⁵⁶ Titluri anterioare: 1960-1964: *Buletin de informare bibliologică*; 1965-1980: *Buletin de informare în Bibliologie*; 1981-1989: *Buletin de informare documentară în cultură. Seria Bibliologie*

⁵⁷ Realizat de Serviciul metodic al BNR și apare din anul 1965.

Apărută în două serii, *Istorie și critică literară* și *Estetică și teorie literară*⁵⁸, această lucrare continuă să apară, atât în variantă tipărită, cât și ca bază de date bibliografice. În aceleași condiții, apare la Cluj lucrarea *Activitatea științifică a cadrelor didactice și a cercetătorilor de la Universitatea „Babeș-Bolyai”*. Preocupări pentru un astfel de indice bibliografic au existat și la alte biblioteci universitare sau ale institutelor de învățământ superior din țară⁵⁹, din intenția firească de a valorifica documentar activitatea științifică a tuturor cadrelor didactice și a cercetătorilor din respectivele unități de învățământ, dar foarte puține dintre ele au avut o evoluție constantă în timp. În schimb, lucrarea editată la Cluj, care preia intențiile de sintetizare bibliografică a activității științifice din spațiul universitar clujean – inedite, la acel moment – ale lui Ioachim Crăciun⁶⁰, continuă să apară anual, atât pe suport tradițional, cât și în variantă electronică, ca bază de date bibliografice pe CD-ROM.

3.3. Surse documentare pentru formarea bibliologică de specialitate

Preocupări în legătură cu pregătirea profesională a bibliotecarilor, chiar dacă nu întodeaua sub formă instituționalizată și specifică, se regăsesc cu mult timp în urmă, încă de la primele manifestări ale Bibliotecii Academiei în plan cultural și științific. Colectivul de specialiști de la această instituție de marcă a format, în timp, un nucleu în jurul căruia s-au concentrat eforturile de formare profesională, cu atât mai important cu cât o activitate organizată și sistematică de pregătire bibliotecară și arhivistică s-a conturat abia mult mai târziu, în deceniile 3 și 4 ale secolului XX, prin contribuția fundamentală a lui Al.-Sadi Ionescu, Sextil Pușcariu, Ioachim Crăciun și Nicolae Georgescu-Tistu. Chiar dacă structurile universitare de formare și specializare bibliologică, inițiate de aceste mari personalități ale bibliologiei românești, nu au funcționat o perioadă de timp foarte îndelungată, ele au

⁵⁸ Seria *Estetică și teorie literară* a apărut în volume pentru perioadele 1972-1976 și 1977-1981. Informațiile recente se regăsesc în baza de date bibliografice on-line.

⁵⁹ Biblioteca Academiei de Studii Economice București; bibliotecile universităților din București, Cluj, Brașov, Craiova, Timișoara; Biblioteca Academiei de Studii Economice București; bibliotecile institutelor politehnice din Cluj, Brașov, Galați, Timișoara; bibliotecile institutelor agronomice din București, Cluj; biblioteca Institutului de Mine, Petroșani; institutele pedagogice de 3 ani din Târgu Mureș, Suceava ș.a.

⁶⁰ Vezi: Ioachim Crăciun, *Activitatea Științifică la Universitatea Regele Ferdinand I din Cluj*, Cluj, 1935.

format „școala de la București, mai mulți bibliotecari (specialiști în Biblioteconomie) și cea de la Cluj, mai mulți bibliografi”⁶¹.

Din păcate, acest început de coagulare la nivel academic a activității de formare și instruire a bibliotecarilor și arhiviștilor cu înaltă specializare profesională, care, printr-o continuă ajustare a programei de învățământ la evoluțiile domeniului pe plan internațional și printr-o promovare pe considerente valorice și de competență a corpului profesoral, ar fi putut iniția o școală bibliologică românească de tradiție, a fost fracturat în momentul instaurării regimului comunist. În perioada care a urmat, învățământul bibliologic mediu, postliceal și universitar se va desfășura inegal, nestructurat și cu sincope grave, urmând ca, din deceniul 8, să se desființeze în totalitate. În această situație, până când învățământul universitar a fost repus în drepturi, în urma Decretului-lege nr. 141 din 11 mai 1990, problema pregătirii profesionale a personalului bibliotecar a fost preluată de o serie de instituții care, pe lângă atribuțiile principale care le reveneau, aveau și sarcina de formare a personalului necesar pentru rețeaua de unități de informare și documentare din țară.

În absența unor instituții de învățământ superior de Bibliologie, activitatea de inițiere și formare profesională se realiza prin organizarea periodică de cursuri introductive și generale de Biblioteconomie, atât de către Ministerul Educației și Învățământului, prin departamentul Bibliotecii – pentru personalul din bibliotecile de învățământ, cât și de Ministerul Culturii, prin Centrul de Perfecționare a Cadrelor în Domeniul Culturii și Artei⁶² și prin Biblioteca Centrală de Stat – pentru bibliotecarii din bibliotecile publice. Iar pentru formarea specialiștilor care urmau să-și desfășoare activitatea în bibliotecile tehnice departamentale sau în centrele și oficiile de informare, Institutul Național de Informare și Documentare organiza cursuri de scurtă și lungă durată, multinivelare - pentru începători și avansați, axate pe completarea cunoștințelor și a metodologiei activității de documentare. Adicional, fiecare bibliotecă – centru metodologic regional – avea obligația de a

⁶¹ **Dan Simonescu**, *Învățământul bibliologic în România*, în Biblioteca Centrală Universitară din București – 75 de ani de activitate: volum jubiliar. București, 1971, p. 47-53. Pentru problematica învățământului bibliologic de specialitate. Vezi și: **Mircea Tomescu**, *Învățământul bibliologic universitar*, în Comunicări și referate de bibliologie. București, 1970, p. 398-402; **Valeriu Moldoveanu**, *Cu privire la problema organizării pregătirii și specializării unitare a cadrelor de bibliotecari și documentariști*, în Probleme de informare și documentare, 4, nr. 2, 1970, p. 65-66; **C. Loucki**, *Aspecte ale creșterii eficienței formelor de învățământ din domeniul informării și documentării*, în Idem, 6, nr. 7, 1972, p. 401-413; **T. Trutzer**, *Informatica documentară – obiect de învățământ*, în Studii și cercetări de documentare, 15, nr. 1, 1973, p. 77-82.

⁶² Actualul Centru de Pregătire și Formare a Personalului din Instituțiile de Cultură

organiza programe de formare profesională, pe nivele de pregătire, unde accentul se punea în special pe aspectul practic al exercitării profesiei. De asemenea, mai erau programele de formare profesională desfășurate în cadrul bibliotecilor, care cuprindeau cursuri de inițiere în Biblioteconomie și aplicații practice, destinate în special noilor angajați, și, periodic, prelegeri la un nivel mai înalt de complexitate, pentru cei cu vechime în munca de bibliotecă.

Desigur, în acest context general, lipsit de structurile unui învățământ organizat, constant și sistematic, o foarte mare pondere o avea studiul individual, interesul personal al fiecărui bibliotecar pentru creșterea propriului nivel de specializare, astfel încât, oricare ar fi fost forma de pregătire și de perfecționare urmată, efortul individual pentru obținerea unor competențe profesionale superioare constituia prima și cea mai importantă cale de real progres profesional personal.

3.3.1. Surse monografice de informare în Bibliologie și Știința informării

Consecințele situației expuse mai sus s-au răsfrânt în mod inerent și asupra cercetării științifice desfășurate în domeniul bibliologic. Această activitate era, de asemenea, lipsită de un cadru formal de organizare, coordonare și focalizare a direcțiilor de cercetare și, în consecință, puternic condiționată de inițiativa și motivațiile personale ale celor care s-au implicat în acest demers – în general, persoane care aveau la bază o altă specializare superioară decât cea bibliologică. Activitate de cercetare științifică au desfășurat în primul rând specialiștii din marile instituții informative ca Biblioteca Academiei și filialele sale din rețea, Biblioteca Centrală de Stat/Biblioteca Națională a României, bibliotecile centrale universitare, cele județene, Institutul Național de Informare și Documentare și oficiile de documentare ale ministerelor și unităților tehnico-științifice. Rezultatele eforturilor lor de investigație și studiu se făceau cunoscute cu prilejul diverselor manifestări științifice, simpozioane și sesiuni de comunicări, organizate periodic. Referatele și comunicările științifice prezentate cu această ocazie au fost publicate în volume colective de lucrări ale manifestărilor științifice respective și au constituit una dintre cele mai valoroase și consistente surse de informare bibliologică pentru bibliotecari și documentariști.

Volume de lucrări științifice susținute în cadru public organizat

Întâiul volum colectiv de comunicări, publicat în perioada postbelică, a fost ***Prima Sesiune științifică de bibliologie și documentare: comunicări și discuții***⁶³ care cuprinde studii foarte documentate și de înaltă competență

⁶³ Sesiunea de comunicări din 15-16 dec. 1955. București, 1957.

elaborate de specialiști de la Biblioteca Academiei și de participanți de la alte biblioteci din țară. Multe contribuții valoroase au fost publicate în volume ca *Biblioteca universitară – laborator de muncă intelectuală*⁶⁴, *Biblioteca Universitară între tradiție și devenire* și *Biblioteca și perenitatea culturii românești*⁶⁵, *100 de ani de la înființarea Bibliotecii „V. A. Urechia” Galați: volum jubiliar*⁶⁶, *Comunicări și referate în bibliologie*⁶⁷, *Biblioteca universitară în sprijinul procesului de învățământ*⁶⁸, *Comunicări și referate*⁶⁹, *Bibliotecile de învățământ superior în procesul integrării învățământului cu cercetarea și producția*⁷⁰ ș.a.

În același context, Filiala din Cluj-Napoca a Bibliotecii Academiei Române a organizat pe o perioadă de 10 ani, între 1984–1995, sesiuni de comunicări științifice dedicate celebrării zilelor academice clujene, iar contribuțiile participanților au fost colectate în cadrul publicației *Biblioteca și Cercetarea: zilele bibliotecii academice clujene*⁷¹. De asemenea, Biblioteca Centrală Universitară din Cluj a publicat o suită de studii și articole pe teme bibliologice, biblioteconomice și interdisciplinare, în cadrul seriei *Biblioteca și Învățământul*⁷², destinată zonelor de confluență și relației dintre bibliotecă și procesul de învățământ.

După anul 1990, contactele profesionale integrate manifestărilor științifice programate s-au intensificat, iar aria tematică predominantă, abordată în cadrul discuțiilor și dezbaterilor, s-a pliat pe noile orientări ale domeniului, în special în ceea ce privește relația dintre biblioteconomia „tradițională” și noile modalități de prelucrare, căutare și regăsire a informației, prin intermediul mijloacelor oferite de noile tehnologii informaționale. Problemele legate, în general, de toate aspectele organizaționale, manage-

⁶⁴ Lucrările simpozioanelor din 23-25 nov. 1992 și din 25-26 nov. 1977, publicate de Biblioteca Centrală Universitară din București, în 1993 și, respectiv în 1979.

⁶⁵ Publicate de Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” din Iași, în 1988 și respectiv 1990.

⁶⁶ Galați, 1991.

⁶⁷ Coord. **George Baiculescu**. Texte rezumate prezentate la Sesiunea științifică a Asociației Bibliotecarilor, din 10-12 mai 1966 la București. București, 1970.

⁶⁸ Sesiunea de comunicări și referate, 8-9 dec. 1978. Ploiești, 1980.

⁶⁹ Sesiunea științifică cu prilejul aniversării a 60 de ani de la înființarea primei biblioteci publice din județul Arad. Arad, 1973.

⁷⁰ Schimb de experiență, Iași, 2-4 nov. 1978. Iași, Biblioteca Institutului Politehnic „Gh. Asachi”, 1979.

⁷¹ Seria de 10 volume este însoțită de un indice alfabetic de autori, de nume de persoane, locuri, instituții, societăți, reviste și ziare, realizat pentru întreaga colecție.

⁷² Vol. 1-8, în perioada 1972-1984. În 1972, a apărut *Biblioteca și universitatea: studii și lucrări de biblioteconomie*.

riale, de procesare a informației și elaborare de instrumente de informare performante, de acces intermediat electronic la informație, au fost dezbătute, și apoi publicate în volume ca *BIBLIO 2002*, *BIBLIO 2003*, *BIBLIO 2004*⁷³, *Tendințe contemporane în biblioteconomie și știința informării*⁷⁴, *Biblioteci, arhive & centre de informare în secolul XXI*⁷⁵, *Management in Bibliotheken = Management în biblioteci*⁷⁶ ș.a. De asemenea, lucrările susținute la sesiunile științifice de comunicări organizate de Asociația Bibliotecarilor din Învățământ din România au fost publicate în *Anuarul ABIR*, începând din anul 1992.

O formulă inedită, legată de organizarea unui forum activ de contacte profesionale și dezbateri de specialitate, este aplicată la Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca, unde, începând din aprilie 1999, funcționează, constant și cu regularitate, Atelierul Philobiblon - „*un cadru deschis oricui, foarte potrivit pentru a ne informa, a descoperi, a dezbate, a ne instrui, care adună deci, în libertate, experiențe, gânduri, realizări și proiecte, independente sau comune*”⁷⁷. Caracterul inedit al acestui cadru de dezbateri profesionale rezidă în faptul că ideea organizării lui este legată de editarea publicației *Philobiblon* - revista bibliotecii - și este conceput tocmai pentru a oferi un cadru public de prezentare și dezbateri a articolelor care urmează să apară în viitoarele numere ale revistei. Atelierul Philobiblon s-a constituit în jurul nevoii de comunicare culturală și profesională în interiorul întregii comunități, indiferent de specificul bibliotecilor de unde aparțin participanții și oferă tuturor „*posibilitatea... de a reflecta, a problematiza, a formula o opinie și o atitudine culturală sau profesională*.”⁷⁸ Dincolo de aparițiile în cadrul revistei, materialele dezbătute, împreună cu multe alte analize, studii și cercetări științifice, comunicări, referate și

⁷³ Lucrările Conferinței Naționale de Biblioteconomie și Știința informării de la Brașov, din 16-18 mai 2002, 8-10 mai 2003 și 20-22 mai 2004, publicate la Brașov, în 2002, 2003 și respectiv, 2004. Volumul din 2004 a fost publicat și pe CD-ROM.

⁷⁴ Coord. **Hermine Anghelescu**. Lucrările Conferinței din Cluj-Napoca, 23-26 mai și din Iași, 30 mai-2 iun. 1996. Iași, 1996.

⁷⁵ Idem. Lucrările Conferinței din Brașov, 18-22 aug. și din Târgu Mureș, 25-28 aug. 1997. Brașov, 1997.

⁷⁶ Coord. **Ulrich Ribbert, Alex Groblacher, Mircea Regneală**. Comunicări prezentate la seminariile germano-române organizate la Cluj-Napoca, 6-8 oct. și București, 10-13 oct. 1997. București, 1998.

⁷⁷ **Viorica Sâncrăian**, *Atelier Philobiblon*, în *Hermeneutica Bibliothecaria - Anthologie Philobiblon*, (II), Cluj-Napoca, 2004, p. 20-28. Articolul include un tabel sinoptic al tuturor întâlnirilor desfășurate până în anul 2004.

⁷⁸ Ibidem.

recenzii au fost adunate în două volume de antologii, intitulate *Hermeneutica Bibliothecaria – Antologie Philobiblon*⁷⁹.

O categorie destul de slab reprezentată în literatura bibliologică de specialitate, dar nu mai puțin importantă, în special pentru viitorii profesioniști din sfera informării și documentării - formați în cadrul învățământului academic instituționalizat - o reprezintă volumele cuprinzând lucrările științifice și referatele susținute de studenți și cadrele didactice la sesiunile de comunicări organizate în cadrul mediilor universitare de profil. Firește, absența pe o perioadă de 20 de ani a școlilor superioare de bibliologie și biblioteconomie explică acest hiatus care se extinde din deceniul 7, când Secția de Biblioteconomie, atașată Institutului Pedagogic de 3 ani din București organiza manifestări științifice de specialitate, publicate în *Studia bibliologica*⁸⁰ și până recent, când la Universitatea din București, Secția de Bibliologie și Știința informării din cadrul Facultății de Litere, se reia această modalitate de susținere publică, într-un cadru științific organizat a rezultatelor obținute de studenți în diverse proiecte de cercetare. Lucrările prezentate la sesiunile științifice ale studenților bibliologi au fost publicate în volumele *Procesarea documentelor și globalizarea informațiilor*⁸¹, *Informare și comunicare*⁸² și *Științele informării și comunicării*⁸³. Forumul de dezbateri științifice de specialitate și de exprimare publică a personalului din centrele și oficiile de informare și din zona departamentelor tehnico-științifice era asigurată de *Cercul de referate și comunicări al bibliotecarilor și documentariștilor*, organizat de Institutul Național de Informare și Documentare Științifică și Tehnică, în primii ani ai deceniului 8, ani de maximă intensitate a activității acestei instituții. Volumele publicate între 1971-1973, *Teorie și practică în biblioteconomie și informare documentară*, cuprind studii și referate axate pe teme dintre cele mai actuale, privind sursele de informare și documentare, descrierea formală și de conținut a documentelor, limbaje documentare, automatizarea activității informaționale, difuzarea informațiilor prin servicii specifice, profilul și studiul beneficiarilor, etc.

⁷⁹ Vol. I: Ed. Florina Iliș și Ionuț Costea, 1998; Vol. II: Ed. Viorica Sâncrăian și Király V. István, 2004. Ambele apărute la Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană.

⁸⁰ Culegere de prelegeri, comunicări și referate ale cadrelor didactice și ale studenților Secției de biblioteconomie. Au apărut: I(1965), II(1965-1966) în două volume și III(1969-1970) în două volume.

⁸¹ Coord. șt. Zenovia Niculescu și Mihaela Crudu. București, 2004.

⁸² Coord. șt. Zenovia Niculescu și Cristina Popescu. București 2004.

⁸³ Coord. șt. Elena Tîrziman. București, 2004.

Manuale și lucrări metodologice de profil bibliologic și biblioteconomic

Dincolo de volumele colective ale lucrărilor comunicate în contextul diverselor manifestări științifice - de altfel, surse foarte importante de informare, reflectând nu doar strict spațiul bibliologic și biblioteconomic ci și de mai largă cuprindere culturală - construirea profilului profesional specializat se bazează, în mod fundamental, pe lucrările care expun în mod sistematic și organizat, toate noțiunile esențiale ale domeniului⁸⁴. Manualele (pe nivele multiple: medii, academice și de formare continuă), materialele și recomandările metodologice, cursurile și caietele de seminarii pentru spațiul universitar, reprezintă surse primare indispensabile pentru inițierea, formarea și evoluția profesională continuă.

În afară de *Tratatul de bibliografie* al lui Gh. Cardaș, publicat în 1931 și *Manualul bibliotecarului* de Barbu Theodorescu, din 1939, literatura românească de specialitate antebelică nu înregistrează și alte manuale de biblioteconomie. Deși atât la Universitatea din Cluj cât și la cea din București funcționau, începând din 1932 și, respectiv, 1936, cele două conferințe de Bibliologie și Bibliografie - de altfel, singurele din țară - nu s-au publicat manuale universitare, procesul de instruire desfășurându-se pe baza atât a informațiilor teoretice și aplicate obținute la cursuri și seminarii, cât și a studiului individual conform bibliografiilor de recomandare fixate pentru anii de studiu. Cele două manuale publicate, menționate mai sus, care aveau ca scop „să popularizeze noțiunile de biblioteconomie”, s-au plasat la un nivel științific mediu, fiind destinat „acelor bibliotecari neinițiați încă în biblioteconomie”⁸⁵, iar tematica expusă se structurează, în general, pe capitole privind istoria cărții și a tiparului, istoria bibliotecilor și a bibliografiei, principiilor de organizare a bibliotecilor și de prelucrare bibliografică a documentelor etc.

Același nivel de elementar, de inițiere în problematica biblioteconomică se păstrează și în deceniile 5 și 6, când se editează în special materiale de îndrumare în aspectele practice și aplicative ale profesiei. Lucrări ca *Minimum de tehnică de bibliotecă*, *Călăuză bibliotecarului*, *Îndrumător de documentare tehnică*⁸⁶ etc., au stat la baza formării profesio-

⁸⁴ Vezi semnificațiile descriptorilor de gen din Partea a II-a: *Cercetare aplicată asupra literaturii bibliologice românești*.

⁸⁵ Barbu Theodorescu, *Manualul bibliotecarului*, București, 1939, p. 4. Între paginile 180-200, lucrarea cuprinde o consistentă bibliografie de specialitate, din literatura română și străină. Vezi și. *Surse bibliografice* în Idem, *Istoria bibliografiei române*, București, 1972, p. 193-386.

⁸⁶ Anexa 2 - *Manuale și lucrări metodologice de biblioteconomie și știința informării*. Aici se regăsesc și toate titlurile citate mai jos.

nale a personalului bibliotecar, alături de o serie de alte materiale formative și informative de specialitate, realizate de Serviciul metodic al Bibliotecii Centrale de Stat, care inaugurează seria *Teorie și practică bibliotecară*. Cele mai multe publicații de acest gen au fost elaborate de Comitetul pentru așezămintele culturale - Direcția Bibliotecii, de Comitetul de Stat pentru Tehnică, de Departamentul CFR - Oficiul de presă, editură și documentare sau au fost publicate de autori, individual, la Editura de Stat Didactică și Pedagogică, la Editura de Stat pentru Imprimare și Publicații etc.

În timp, gradul de complexitate al manualelor și lucrărilor metodologice crește, în special după înființarea Centrului de documentare științifică al Academiei Române, unde se desfășura o serioasă activitate de cercetare în domeniu. Începând cu anii 70, tematica investigată, analizată și publicată de cercetătorii de la această instituție, se focalizează pe probleme de mai mare profunzime și specificitate, astfel încât apar titluri ca *Introducere în metoda de indexare coordonată*, *Principii de alcătuire a indexurilor de subiecte*, *Elaborarea vocabularelor controlate și a tezaurelor*⁸⁷ etc.

Cea mai semnificativă contribuție la construirea unui corpus documentar de specialitate, cu finalitate instructiv-formativă din perioada anterioară anului 1990, a fost reprezentată de activitatea editorială a Institutului Național de Informare și Documentare. Materialele destinate instruirii și perfecționării documentariștilor și bibliotecarilor din cadrul centrelor de informare tehnico-științifice, elaborate de INID, dezvoltau teme de strictă actualitate, pornind de la scopul și rolul informării în activitatea de cercetare, categoriile de documente și modalitățile de prelucrare bibliografică și documentară, metode de informare documentară curentă și retrospectivă, principii de elaborare a tezaurelor și de indexare coordonată și până la teoria matematică a informației, înmagazinarea și regăsirea automatizată a datelor, calculatoarele electronice utilizate în organizarea sistemelor de informare documentară etc. Multe dintre aceste publicații constituiau suporturile tipărite ale diverselor cursuri de pregătire profesională organizate, în mod sistematic, de INID, pe trepte diversificate de complexitate și abordând o metodologie modernă de predare. Nivelul de inițiere teoretică în problematica documentării⁸⁸ era asigurat de cursul *Introducere în informarea documentară științifică și tehnică*, urmat, pentru aprofundarea și completarea cunoștințelor de *Bazele informaticii documentare*.

⁸⁷ Georgeta Lăzărescu. Vezi Anexa 2.

⁸⁸ Se propune acum, pentru prima dată, înlocuirea denumirii domeniului - *documentare* - cu alte sintagme, ca *știința informării* sau *informatica documentară*, primul fiind prea general și cu multiple valențe semantice.

În 1973 INID a inițiat o modalitate inedită de instruire profesională⁸⁹ - cursurile prin corespondență - însoțite de o suită de prelegeri tipărite care „prin pronunțatul lor caracter didactic, permit înțelegerea rapidă, completă și corectă a metodelor moderne de prelucrare a datelor și informațiilor specifice activității complexe de informare documentară științifică și tehnică”⁹⁰. Cursurile *Informarea documentară științifică, tehnică și economică* (12 fasc.), *Prelucrarea automată a datelor și informațiilor documentare* (16 fasc.) și *Curs de tehnica informării și documentării din literatura științifică și tehnică* (18 fasc.) concentrau în fascicule tematice, conform programei analitice stabilite, date și informații utile celor care nu puteau să participe direct la celelalte forme de pregătire oferite de INID. De altfel, pentru studiul individual al personalului din instituțiile de documentare, INID a mai dezvoltat și alte categorii de publicații cu rol de formare biblioteconomică și documentară, reunite sub titlul comun de serie *Set metodologic și Recomandări metodologice*.

După anul 1990, ponderea activității de elaborare și editare de manuale, îndrumătoare metodologice și alte materiale cu caracter didactic, se deplasează spre zona academică, odată cu renașterea învățământului bibliologic de specialitate, la nivel universitar. Multe din universitățile din țară, tradiționale și nou înființate, își înființează propriile edituri unde publică și cadrele didactice, titulare sau asociate, de specialitate bibliologică, astfel încât volumul aparițiilor editoriale crește pe măsură. La Editura Universității din București apar cele mai multe manuale universitare de biblioteconomie și știința informării, în special după anul 2000, dar regăsim titluri importante și la editurile universităților din Brașov, Suceava, Iași, Timișoara, Petroșani. De asemenea, „Presa Universitară Clujeană”, editurile „Alma Mater” din Sibiu și „Bibliotheca” din Târgoviște, editează lucrări de specialitate pe teme de mare interes. Orientarea spre problemele biblioteconomiei moderne, cu aplicație predominantă spre noile tehnologii informaționale, care tind să modifice profund dimensiunile și esența profesiei înseși, imprimă materialelor didactice și metodologice publicate în ultimii ani, un puternic caracter de actualitate - în consonanță cu evoluțiile domeniului pe plan mondial. Conceptele de conducere modernă, de management și marketing cu aplicație în domeniul infodocumentar sunt, de asemenea, explicate și studiate, atât la nivel universitar cât și pentru formarea continuă a bibliotecarilor, astfel încât, pe baza noilor cunoștințe de organizare și gestionare instituțională, activitatea de informare și documentare din interiorul instituțiilor de profil să sporească în eficiență.

⁸⁹ Vezi Capitolul 5.2.3.

⁹⁰ Vasile Tărăboi, *Cuvînt înainte*, în *Prelucrarea automată a datelor și informațiilor documentare*: curs prin corespondență, Fasc. I. București, 1973, p. 4.

Dincolo de învățământul bibliologic universitar, procesul de perfecționare profesională continuă să ducă lipsa unor programe coerente, unitare și structurate la nivel național, prin care să se urmărească obținerea unor competențe cât mai apropiate, dacă nu chiar similare, cu cele deținute de profesioniștii informării pe plan european. Alături de Biblioteca Națională a României, un rol de primă importanță în această direcție este deținut atât de asociațiile profesionale ale bibliotecarilor din învățământ și din bibliotecile publice – care, de altfel, și-au fixat ca punct programatic în statutele lor, sprijinirea procesului de educație permanentă – cât și de Centrul de Pregătire și Formare a Personalului din Instituțiile de Cultură. În ceea ce privește activitatea lor editorială, asociațiile bibliotecare au girat publicarea unor manuale, cursuri și ghiduri metodologice destinate aplicării normelor ISBD iar centrul de formare profesională editează, începând din anul 1997, seria *Caietele bibliotecarului*, din care s-au publicat deja 15 fascicule.

3.3.2. Periodice primare cu profil bibliologic

Cel mai longeviv serial românesc de specialitate biblioteconomică este revista *Biblioteca: revistă de bibliologie și știința informării*⁹¹, care continuă să apară, începând din anul 1948. Deși profilul revistei nu este unul de înaltă complexitate, ea a avut, totuși, un rol apreciabil, în special prin faptul că, fiind, la acel moment, singurul periodic cu distribuție pe scară națională destinat bibliotecarilor, a reprezentat o tentativă de a contura elementele definitorii și de identitate ale profesiei.

În deceniile 6 și 7, nivelul unei cercetări științifice de mare valoare în domeniul bibliologic a fost asigurat de specialiștii de la Biblioteca Academiei și de la Centrul de documentare științifică al Academiei, care au publicat studii complexe, cu o metodologie de cercetare temeinică și foarte bine documentate în *Studii și Cercetări de Bibliologie*, *Studii și Cercetări de Documentare și Bibliologie* și *Studii și Cercetări de Documentare*, atât pe probleme generale de istorie a culturii, a cărții și tiparului, a bibliotecilor, cât și de modernizare și adaptare la evoluțiile pe plan mondial ale procesului documentar și de informare.⁹²

Publicațiile periodice care se adresau documentariștilor, în general specialiștilor din informare și documentare, au fost editate de Institutul Național de Informare și Documentare. Buletinul trimestrial al acestei institu-

⁹¹ Titluri anterioare: *Călăuză bibliotecarului*, 1948-1965; *Revista bibliotecilor*, 1966-1973; *Biblioteca* – supliment trimestrial al revistei Îndrumătorul cultural, 1974-1989; *Biblioteca: Revistă lunară de Bibliologie*, 1990-1993; subtitlul actual al revistei apare din 1994.

⁹² Vezi Capitolul 4.

ții, intitulat *Probleme de informare și documentare*⁹³, începe să apară din 1967 și a continuă până în anul 2002, când fuzionează cu o altă publicație periodică a INID – *Informarea documentară în teorie și practică: mapă documentară*⁹⁴, sub noul titlu – *Informarea și documentarea modernă*. Primele două reviste ale INID, înainte de comasare, au respectat un standard înalt de criterii științifice în cadrul materialelor publicate – *Probleme de informare și documentare* cuprindea articole originale valoroase, trilingve în română, engleză și franceză, iar *Mapa documentară*, structurată pe 5 fascicule⁹⁵, reprezenta o culegere de lucrări de autor și informații din țară și străinătate. Nouă publicație, *Informarea și documentarea modernă*, care constituie o culegere de articole și traduceri prelucrate, nu poate fi considerată un produs editorial cu același potențial informativ, astfel încât se poate considera că 2002 reprezintă anul încetării apariției a două publicații de informare și documentare prestigioase ale literaturii românești de specialitate.

Ca centru național de informare bibliografică și documentare pentru specialiștii din domeniul informațional dar și din dorința de a-și face cunoscută activitatea, Biblioteca Națională a României publică, din anul 1995, *Revista Bibliotecii Naționale a României*. Articolele cuprinse între paginile sale se axează pe teme dintre cele mai variate din cadrul bibliologic și biblioteconomic, de la valorificarea patrimoniului aflat în colecțiile bibliotecii, istoria cărții și a tiparului, istoria bibliotecii și a bibliografiei, până la teme privind automatizarea și informatizarea bibliotecilor, crearea sistemului național de informare, integrarea în circuitul mondial de informații etc.⁹⁶. O nouă revistă publicată de Biblioteca Națională, de această dată în colaborare cu Biblioteca Academiei Române și cu Biblioteca Centrală Universitară din București, intitulată *Revista română de istorie a cărții*, începe să apară din anul 2004, cu intenția programatică de a concentra între paginile sale articole și studii cu preocupări bibliologice, de bibliofilie și istorie a cărții.

După anul 1990 tot mai multe biblioteci universitare și publice și-au înființat propriile reviste, după formule redacționale și editoriale dintre cele mai diverse, atât în mod independent, în cadrul instituțiilor respective, cât și în colaborare cu asociațiile de bibliotecari din România. Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca începe, în anul 1996, editarea în limba engleză a publicației *Philobiblon: bulletin of „Lucian Blaga”*

⁹³ În 1967 și 1968: *Probleme de documentare și informare*. Vezi Capitolul 5.2.3.

⁹⁴ Înființată în 1978.

⁹⁵ Trei dintre ele având un caracter permanent: *Studii și comunicări (Contribuții românești)*, *Știri din țară, Prelucrări de articole și extrase din literatura străină* și *Fișe bibliografice*.

⁹⁶ Doru Bădără, *Din publicațiile Bibliotecii Naționale*, în *Revista Bibliotecii Naționale*, 2, nr. 1, 1996, p. 25-27.

*Central University Library*⁹⁷, care urmărește să aducă la cunoștința comunității științifice și culturale internaționale activitatea de cercetare bibliologică clujeană iar la București, Biblioteca Centrală Pedagogică „I. C. Petrescu” editează *Educația în România = Education in Romania = Erziehung in Rumanien = L'Education en Roumanie* din anul 2001. Tot la București, Biblioteca Centrală Universitară, unde se află sediul Asociației Bibliotecarilor din Învățământ, editează din 1990, publicația asociației, de informare a membrilor săi și a întregii comunități profesionale informativ-documentare – *Revista română de biblioteconomie și știința informării*⁹⁸. În anul 2005, când apare primul număr al revistei cu acest titlu în noua formulă editorială, au apărut deja patru numere tematice, axate pe probleme de mare actualitate și excelent documentate⁹⁹. La Iași, apare revista *Biblos: revista filialelor ieșene ale asociațiilor de bibliotecari din România*¹⁰⁰ iar la București, Biblioteca Municipală „Mihai Sadoveanu” găzduiește din 1998, publicația ABIDOB – *Biblioteca Bucureștilor: revista Asociației Bibliotecarilor și Documentariștilor din București*.

În același context, multe biblioteci județene publică articole și contribuții proprii, relevante pentru specificul regional al activității bibliologice și culturale, în periodice¹⁰¹, dintre care cele mai semnificative sunt recenzate în paginile revistei Biblioteca, în cadrul rubricii permanente *Itinerar bibliografic*.

Aflându-se printre primele structuri de informare și documentare din România care și-au informatizat funcțiile și activitățile specifice, bibliotecile centrale universitare au început să publice primele reviste electronice de biblioteconomie și știința informării, care se pot accesa din paginile Web ale instituțiilor respective. Aplicând soluții editoriale diverse de organizare a informațiilor, după structuri schematice proprii – întâlnim rubrici ca:

⁹⁷ În anul 1995 a apărut un volum în limba română. Revista *Philobiblon* stă la baza relațiilor de schimb cu biblioteci și instituții de cultură din străinătate. Vezi pag. 111.

⁹⁸ Titluri anterioare: 1990-1994 - *ABIR: Asociația Bibliotecarilor din Învățământ – România: buletin trimestrial*; 1995-2004 - *Buletin ABIR*. Din 1997, are un supliment cu titlul: *Informații ABIR*. În 2005, a apărut pe CD-ROM, textul integral al articolelor din perioada 1997-2004.

⁹⁹ Nr. 1: *Management și marketing de bibliotecă în societatea informațională*; Nr. 2: *Știința informării – oportunități și provocări pentru biblioteci*; Nr. 3: *Schimbarea paradigmei de catalogare*; Nr. 4: *Serviciile de referințe în bibliotecile contemporane*. În 2006 sunt planificate următoarele teme: Nr. 1: *Baze de date catalografice*; Nr. 2: *Clasificarea Zecimală Universală*; Nr. 3: *Promovarea serviciilor și produselor în bibliotecă*; Nr. 4: *Învățământul de specialitate*.

¹⁰⁰ În 1994 și 1995, subtitlul: *revistă a Filialei Iași a Federației Asociațiilor de Bibliotecari din România*.

¹⁰¹ Vezi Anexa 3.

Informare profesională, Tendințe noi în biblioteconomie, Rubrica managementului, Carte-Cultură-Civilizație, Valori de patrimoniu, Recenzii, Cititorii ne scriu etc. – revistele *Biblos* (Iași), *Bibliorev* (Cluj-Napoca), *UniBIB* (București), *BiblioVest* (Timișoara)¹⁰² cuprind materiale orientate în special spre probleme de mare actualitate, în contextul schimbărilor radicale din cadrul profesiei, dar și spre valorificarea colecțiilor proprii.

În ceea ce privește activitatea publicistică din sfera academică, odată cu reluarea și modernizarea învățământului superior de bibliologie și biblioteconomie, la București s-a configurat un spațiu propriu de publicare a rezultatelor activității științifice, teoretice și aplicate, ale personalului didactic, prin înființarea unor publicații periodice de specialitate. Cadrele didactice din mediul bibliologic universitar bucureștean publică studii și cercetări științifice cu un mare potențial informativ, de interes general - și nu doar ca suport bibliografic pentru studiile universitare - în revistele de profil, *Caietul Seminarului special de științe auxiliare ale istoriei: Opuscula bibliologica et archivistica*, *Buletinul Colegiului universitar de administrație și secretariat, arhivistică-biblioteconomie-birotică*¹⁰³ și *Studii de bibliologie și știința informării*¹⁰⁴, editat în cadrul Facultății de Litere, Secția de Bibliologie și Știința informării a universității. La Târgoviște, Universitatea „Valahia” girează apariția, în *Studia Bibliologica Valahica*, a unor studii de bibliologie și știința informării, semnate de cadre didactice de la diverse centre universitare și biblioteci din țară.

Studentii secțiilor bibliologice au, de asemenea, propria lor publicație, atât la București - *Info-Biblio-Doc: revista studenților bibliologi*, cât și la Cluj-Napoca - *Acribia: revista studenților în biblioteconomie*¹⁰⁵.

¹⁰² Editată de Departamentul de Biblioteconomie al Facultății de Litere și Istorie, Universitatea de Vest din Timișoara.

¹⁰³ Continuă, ca tematică și preocupări, *Caietul Seminarului*.

¹⁰⁴ Apare din anul 1995, la Editura Universității din București.

¹⁰⁵ Pe copertă, *Acribia sau Anastasiștii: revista studenților în biblioteconomie*. În anul 2002, revista își sistează apariția.